

Luceafărul

Revistă a
Uniunii Scriitorilor
din
Republica Socialistă
România

Anul XIII
18 (418)
Simbătă
2 mai 1970
8 pagini — 1 leu

„...Veniți: privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit;
Cîntați: nimic din ce e nobil suav și dulce n-a murit.“

(Alexandru Macedonski: „Noapte de Mai“)

Cuvînt pentru Mai

Inscrisă în calendar în secolele civilizate, 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc, are o tradiție și o istorie identificată în punctele de răscruce ale omenirii. Sărbătorind-o, prezentul îi caută cele mai noi semnificații, o astfel de zi privește direct destinele lumii contemporane.

Regăsindu-se mai tineri și mai puternici în primăvara continuă a acestei sărbători, oamenii cei mai activi și mai creativi ai pămîntului își mărturisesc înfrățirea energiilor și a hotărîrii superioare de a fi uniți și de neînvinși. Sărbătoare lucidă, care-și așează totdeauna luminile, țări și frumusețea în pragul viitorului, ea vine cu darurile de preț ale inteligenței, progresului și mindriei popoarelor. Fiecare popor, prin purtătorii steagului muncii și ai drepturilor superioare la viață și la istorie, are prilejul să-și mărturisească în ziua de 1 Mai contribuția sa la marea solidaritate, credințele sale în afirmarea nobilelor idealuri de pace constructivă, de progres continuu spre culmile civilizației și ale culturii.

Poporul nostru vine la această sărbătoare internaționalistă cu o contribuție limpede și recunoscută de întreaga lume, condus de comuniști nu s-a abătut de la înaltele principii ale respectului între popoare, ale egalității în drepturi, ale progresului, înțelegerii și păcii, care să înlăture tendințele de dominație și opresiune, pericolele de război, de împărțire imperialistă a lumii.

Datorită Partidului Comunist Român, consecvențelor sale principii de întărire continuă a relațiilor cu toate partidele frățești, cu forțele revoluționare, progresiste, ale contemporaneității, această cale sigură a poporului nostru o mărturisim încă o dată de ziua solidarității, zi și a mindriei și a demnității noastre de a ne afla printre cei mai încercați și mai hotărîți apărători ai idealurilor luptei internaționaliste, ai drepturilor tuturor popoarelor de a-și hotărî singure soarta și de a-și aduce contribuția la rezolvarea marilor probleme ale istoriei lumii contemporane.

LUCEAFĂRUL

Desen de EUGEN DRAGUJESCU

Litografie de BRAQUE

Literatura studenților

În timpul desfășurării Colocviului național studențesc de literatură, am fost întrebă de cineva în legătură cu o posibilă distincție între o literatură „studențescă” și cealaltă literatură, scrisă în afara vîrstei universitare. Am răspuns, desigur, alături de alți participanți, că o atare diferențiere ar fi sortită să rămînă arbitrară, bazîndu-se pe niște criterii cu totul exterioare actului creator. Literatura este sau nu este literatură, rezistă sau nu rezistă din punct de vedere estetic, nu se poate clasifica după apartenența temporară a scriitorilor la o instituție sau alta. Colocviul a servit, în acest sens, argumente categorice. Problemele pe care jurile sale le aveau de rezolvat s-au redus, în ultimă instanță, la una singură: dacă studenții prezenți în concurs sînt sau pot deveni scriitori adevărați.

Era firesc ca din numărul impresionant de concurenți să fie reținute doar cîteva nume, cele mai promițătoare, și asemenea nume capabile să ofere o anumite certitudine a unei mai largi afirmări viitoare, n-au lipsit. Adrian Popescu, Nicolae Diaconu, Emil Nicolae, Doina Uricaru, Dorin Liviu Zaharia — premianți secției de poezie, Mihai Tatulici și Marcel Runcanu — dintre prozatori, Constantin Pricop, Victor Ivanovici, Mihai Dasca, Silviu Angelescu, — la critică, ori Ioan Petre Culianu și Mircea Marghescu dintre tinerii autori dramatici sînt, evident, asemenea promisiuni. Dar semnificația unor întîlniri de felul Colocviului recent desfășurat ar trebui căutată și dincolo de descoperirea unor individualități, existente virtual în colectivitatea studenților interesați de fenomenul creației. Ele sînt și pot fi moduri de verificare a nivelului general pe care îl atinge la un

moment dat creația tînă, indicii ale unui anume univers de preocupări și interese. Și, mai presus de toate, ele afirmă și vor trebui să afirme permanența generozității spiritului creator, ostil osificărilor de orice natură, deschis înnoirilor. În acest sens, se poate distinge un spirit studențesc, afirmat în calitatea sa de spirit tînăr, receptiv și lipsit de prejudecățile unor vîrste pietrificăte.

O observație ce trebuie neapărat făcută cu privire la acest colocviu se referă la un anumit nivel al simțului critic. Cantitatea imensă de lucrări citite a solicitat o foarte atentă evaluare a fiecăruia, de unde și necesitatea unor confruntări de opinii ale publicului auditor — nu mai puțin studențesc. Ori, o relativă nesigurantă a comentariilor, care s-a manifestat în cadrul discuțiilor, reactualizează problema formației intelectuale a studenților cu preocupări creatoare. S-a dovedit, cred, încă o dată că talentul trebuie susținut și dezvoltat printr-o serioasă cultură.

Ciți dintre tinerii, afirmați acum, vor reuși să rămînă în raza unui interes general, este o chestiune la care numai viitorul poate răspunde. Dezvoltarea sau involuția lor depinde în bună măsură de eforturile cerute de o continuă autoperfecționare, de o înaltă disciplină a spiritului — dar publicațiile noastre literare, studențești sau nu, sînt și ele direct angajate într-o atare perspectivă. Ele vor trebui să susțină și să încurajeze orice manifestare ce poate sluji afirmării spiritului creator. Este vorba, încă o dată, cred, de generozitate.

Ion POP

În fiecare săptămînă

MARIN PREDA

răspunde la o întrebare

— Există o realitate țărănească strict actuală despre care nu prea scrie nimeni. De ce dumneavoastră, autorul Moromeților, nu vă interesați, în cărțile dv., de țărănul român al anului 1970?

a. p.

— Care țărăn, cînd el doarme într-o baracă, pe nenumeratele șantiere ale Bucureștiului și-ale altor orașe, și nu mai dă prin satele lui cu lunile?

M-a vizitat fratele meu, om de 50 de ani, pe deplin conștient de rolul său în societate, familia lui fiind la țară, în Siliștea-Nouă, și eu — știindu-l țărăn — l-am întrebă. Zic: ce faci tu, aici, în București? La care el mi-a dat un răspuns pe care îmi rezerv dreptul de a-l folosi în noul meu roman: Cum, zice, eu, mă? Construlește societatea. Jumate am și construit-o. A mai rămas jumătate aialtă.

S-ar părea că nici el, fostul țărăn, nu e pe de-a-ntregul convins de gravitatea efortului pe care-l depune, deși nici acolo-n sat nu mai vrea să stea. Își angajează forța de muncă la întîmpiere și rareori se califică.

Întrebîndu-l ce face, de fapt, pe șantier, el mi-a răspuns că este șef, își comandă lui însuși, cite cărămizi să urce, cite să coboare, șef veritabil.

Într-o vreme am aflat că la Carul cu bere merg mulți silișteni. De unde presupun că fiecare comună are preferințele ei în ceea ce privește restaurantele Capitalei. Curat țărani! Totuși, eu am scris despre ultimii dintre ei, Moromeții (volumul doi) Critica s-a ferit cit a putut să pună publicul în cunoștință de cauză despre drama care se petrecea. Acum să intrăm puțin în fondul problemei. E ușor să ne liniștim spunînd că nu există alt drum pentru țărănime decît cel al cooperativizării. Pe scriitor îl interesează ce se întîmplă cu oamenii.

Istoria se impune cu o idee, cu o necesitate. Asta nu e un lucru atît de abisal și cu asta nu ne putem mulțumi. Este foarte lesnicios pentru omul de literă să se adăpostească în spatele necesității istorice și să se eschiveze, în felul acesta, de a se întreba nu cită necesitate conține istoria, ci care e soarta fiecărui om în parte știînd că omul nu are decît o singură viață de trăit, în timp ce istoria este înceată și nepăsătoare.

E greu de susținut că, de pildă, Dostoevski nu înțelegea necesitatea progresului social. Dar el a descoperit, ignorînd pentru moment istoria, că scena este ocupată de demoni care, însușindu-și ideile necesității istorice, dansează călcînd peste

vieți omenesti și, în fond, încetinînd tocmai realizarea progresului în conștiințe.

Felul de participare a scriitorului la istorie este — în mod curios — și cel al lui Dostoevski și nu numai al Cătăruia care — entuziasmat — descrie, cu talent chiar, doar binefacerile decurgînd din necesitatea istorică.

În Moromeții (volumul II) am vrut să fiu drept și cu istoria și cu țărănii. În alte împrejurări, un american povestea cum satele erau distruse cu tractorul și țărănii erau alungați, puși într-un camion care costa 75 de dolari, și trimiși într-o țară a speranței, California, unde fructele putrezeau pe jos, neculese, și nici nu era voie să fie culese, din rațiuni cu neputință de înțelese. Natura își revărsa roadele asupra pămîntului în timp ce un țărăn, amenințat să moară de foame, era salvat de o țărancă, de sînul căreia era atîrnat ca un sugar. Imagine literară forțată, specifică prozei americane, dar care nu exprimă mai puțin realitatea cumplită a dispariției clasei țărănesti, pe o planetă pe care progresul tehnico-nar trebuie să trăiască din destrămarea unei structuri de viață, veche de mii de ani.

Cine impune această cursă, ale cărei consecințe nu sînt pe deplin previzibile? Înainte de a lăsa în suspensie această întrebare, e cazul să privim realitățile în față.

Țările cele mai puternic industrializate, și care au eliminat clasa țărănească din arena socială, furnizează cantități fantastice de alimente (carne și cereale) țărilor care posedă, încă, o clasă țărănească, după care ni se rupe inima.

Revenînd la literatură și la problemele țărănești și la întrebarea pe care mi-o pui, în Moromeții (vol. I) am un erou, considerat de Moromete cu înădăunță, și pe care-l cheamă Năstase Besensac. Era un om nevoias, din toate punctele de vedere. Buun! Asta se petrecea acum 30 de ani, cînd Năstase trebuia să se însoare. Cum s-a înșurat și cum a trăit acest erou, nu e așa de interesant. Astăzi, însă, Năstase Besensac, care e un personaj real, are televizor. În fața acestei realități brutale, mie trebuie timp ca să reflectez. Despre ceea ce a însemnat cooperativizarea agriculturii pentru țărănimea română vorbesc statisticile, dar despre ce s-a petrecut, chiar și cu un singur om cuprins în acest proces, ar fi surpriza pe care o poate oferi investigația scriitorului, lumii contemporane.

Se știe că structurile organizate își găsesc exponenții lor Ion Creangă este produsul unei civilizații primitive, ajunsă la apogeul ei.

Despre această lume care poartă numele de țărănime din zilele noastre, va scrie numai cel care va fi contemporan cu deplina ei structurare.

Cronica pietonului

Simbătă, 25 aprilie, într-un cartier mărginaș al Capitalei — Berceni — un copil de un an s-a îmbolnăvit. Părintii lui au telefonat serviciului de Salvare din strada Șerban Vodă. Era ora 11 și jumătate dimineața.

Li s-a răspuns că, da, Salvarea o să vină, dar după ora 16, cînd urma să intre schimbul următor.

Insistențele au fost zadarnice. Nu se poate mai devreme. Nu se poate mai devreme.

— Bine, dar copilul e grav bolnav!

— N-avem ce face! Dați telefon schimbului următor!

Și Salvarea n-a venit.

A venit însă un pieton, o doctoriță, căreia i se spusese, într-o doară, să se ducă dacă vrea. A rătăcit îndelung pe străzile încercate ale cartierului. A ajuns. Și-a făcut datoria.

Un pieton a fost, încă o dată, mai milostiv decît o mașină.

Mașinile Salvării din str. Șerban Vodă erau ocupate: era simbătă, urma duminică, aveau și ele treabă.

Copilul, însăntoșit, abia așteaptă să vorbească, pentru a mulțumi modestului pieton care — cel puțin în cazul lui — a vestejit supremația mașinii.

CANDID

elegie pentru flaut și voci

MIHAI GIUGARIU

Intr-una din zilele care au urmat, la inițiativa lui Arghiroopoulos (util și atent într-o perioadă în care May începuse să se arate destrăbălat) au mers împreună la un concert de muzică vocală. Acesta era un spectacol nou pentru Vasile Bolzan și el și-a mărturisit ignoranța. Arghiroopoulos rîzind i-a spus: „Vezi crede probabil că sînt un rafinat; e bine te-am invitat pur și simplu fiindcă doream să cunoști o doamnă”.

În sală s-au auzit câteva aplauze. Apoi reușite de către din ce în ce mai mulți, aplauzele au însoțit intrarea pe scenă a patru femei îmbrăcate în rochii lungi avansind într-un monom calm și masiv — ideea de masiv fiind sugerată de faptul că nevăzându-li-se picioarele păreau acționate de un fel de mecanism obscur imprimind o mișcare sincronă. Fiecare rochie avea o altă culoare. Culoarele erau grele și nefecic asortate în ansamblul aceluiași cartier. Era ușor de desprins o culoare de alta ele se disociail net, ca și cum s-ar fi vrut un amestec armonios și Vasile Bolzan a încercat timp să înțelească fiecare femeie după culoare purtată dar atât nu era suficient și a renunțat. În urma lor au intrat cei doi acompaniatori, unul dintr-un purtând în mînă un flaut. Deși erau îmbrăcați în haine negre pîrînd din această cauză puțin ridicoli, sau umili, prezența lor a umanizat scena. El au încadrat cele patru femei și cu toții plecîndu-se au salutată în acest moment Vasile Bolzan eliberat oarecum de obsesia celor patru culori, a putut să aplaude cu bunăvoință spunîndu-i lui Arghiroopoulos fără a-și întoarce capul către el, „bărbăți par foarte timizi”.

În sfîrșit femeile s-au retras cîțiva pași înspere scaunelor care le fuseseră pregătite. Ele și-au dus mîinile la spate, rîzîndu-și, alipîndu-și sub coapsele — muschii-uoase ori slabe, frumoase datorită lungimii femurului, sau cu porii pielii măriți ca o epidermă în erupție — rochiile colorate, înainte de a se așeza. Acompaniatorii și-au acordat Instrumentele, flautistul un înș tinăr și deosebit de emotiv acționînd nelincetat asupra unei singure clape ca și cum ar fi lovit cu degetul arătător, printr-un gest de caracterizat nerovozitate, în lemnul mesei.

Bucata cu care s-a deschis programul era un cartier. Ele s-au ridicat de pe scaune deodată toate patru, la comanda cuiva din culise ori la semnalul dat de una dintre ele și stabilit în mod convențional încă de la repetiție astfel încît să nu fie sesizat în sală, au avansat cîțiva pași, strădîndu-se să nu păsească foarte mult în rochia verde nil s-a ridicat în picioare și pentru prima dată singură a înaintat în avanscna. Acompaniată numai de flaut ea a cîntat un cîntec în limba germană din care deseori se auzea cu claritate cuvîntul „rosen”. Era o melodie simplă și ușor memorabilă lăsînd impresia că a mai fost auzită și altă dată. Cîntecul a plăcut foarte mult. Înclinîndu-se către public femeia își apăsa mîna dreaptă pe corsaj și gestul cu toate că făcut în alt scop sugera o anumită onestitate. Vasile Bolzan simțindu-se generos a aplaudat și el cu înșufletire. Cîntecul a fost repetat iar la fiecare refren cuvîntul „rosen” se auzea altă de clar încît s-ar fi spus că ea se hotărîse pentru acest bis numai din plăcerea de a-l pronunța. Arghiroopoulos izbit și el de probabilit de sonoritatea aceluiași cuvînt a spus „tubito voi plînge transdiferii galbeni care au căzut”, pronunțînd liniștit și fluent ca și cum ar fi cunoscut de mult cuvîntele.

Vasile Bolzan știa că nu mai auzise niciodată cîntecul. Deși i-ar fi plăcut să-l amintea de ceva care se petrecuse demult sau despre care i se povestise ori auzise vorbind. La fel ca poveștile fantastice ale lui May dînd cu gîndul la lucruri vechi, landori trase de ponei blînzi, scaune albe tapisate cu mătase, eghile și săbi. Era o melodie liniștită și femeia părea puțin neatentă cîntînd-o. Ca și cum orbită de reflectoare sau mioapă ar fi ignorat că acum ei se pregătuse să o aplaude mai tare sau mai moderat, și că ea făcuse totul pentru voluptatea acestui moment. Puțin surseclat el însuși, Vasile Bolzan, a dorit o clipă, cu intensitate, ca May să se fi aflat acolo lîngă el.

În timpul pauzei Arghiroopoulos l-a condus în culise. Așa cum era de așteptat s-a dus s-o vadă pe cîntăreața îmbrăcată în rochie verde. Aceasta se afla în fața unei uși — într-o încăpere de trecere prin care circula foarte mult lume iar unii erau afeșiți — înconjurată de cîteva persoane pîrînd nădușite sau emoționate. Observîndu-l pe Arghiroopoulos ea s-a sălțat în virful picioarelor și fluturîndu-și mîna a strigat hello! Persoanele din jurul său — cele mai multe dintre ele femei — au lăsat-o atunci să treacă și ei au intrat toți trei în cabină. Aceasta era de fapt o cameră spațioasă cu o oglindă de dimensiuni mari sprijinită pe o masă joasă servind probabil drept toaletă; în rest mobilier de birou, cutia violoncelului și mai multe imprimeabile.

Presimțind după gesturile ei că se pregătuse să se dezbrace — nu se așezase pe scaunul din fața oglinzii stătea mai deoparte în mijlocul camerei și vorbind și-a dus mîinile la spate — Vasile Bolzan a avut un moment de panică. El se arăta întotdeauna speriat la ideea că cineva s-ar putea dezbrăca în fața lui. Nu din pudoare adică sub puterea unei reacții doblîndită prin deprindere ci pur și simplu o teamă naturală de a vedea un îns dezgîlîndu-se. Conștiința acestei slăbiciuni răstătea însă cu atît mai puternic dorința de rezistență el devenind astfel îndelicat. Obligat de bruschetăa femeii a privit cu atenție — și în tot acest timp nu mai existau decît el doi în cameră, dîncolo de ea se vedea o parte din cutia de violoncel, desfășurată — la fel cum de mult înfrîngîndu-și senzația de frică (de desgușt?) examinase cu ră-eală lenjeria intimă de corp a lui Arghiroopoulos, într-un vestiar mirosînd a umezeală.

Dezbrăcîndu-se de rochia verde care-i schimbase și identitatea — fiindcă pe scenă femeia părea foarte înaltă, toate patru păreau foarte înalte bine legate cu corsaje generoase (rochiile le truceau dimensiunile), toate, dar în deosebi ea care nici nu zîmbea în timp ce cînta — ar fi rămas în fața lui în niște dessous-uri romantice. Poate în chiloții acia de plînză subțire albă brodată cu dantele, care se leagă sub genunchi cu funde. Pentru că mai cu seamă o astfel de lenjerie continuată sub un corsaj ar fi trebuit purtată sub

rochia verde de tafta sau de crepdeșin sau de brocat sau de stofă de mobilă, cîzînd bine ca o draperie bogată silențioasă.

Însă după ce se înălțase în virful picioarelor făcîndu-i semn lui Arghiroopoulos cu mîna, nu mai putea fi așa. De altfel nici nu era timp de pierdut totul trebuia făcut repede, iar încăperea nici nu era o adevărată cabină de artiști se improvisase ca la serbările școlare în cabinetul directorului, deși acolo existau cel puțin o hartă pe pereți și cîteva animale împăiate împăstrate pe dulapuri. Florile nedesfăcute — probabil căle — fuseseră puse pe cutia de violoncel. Deci judecînd și după strigătul cu care-l întîmpinase pe Arghiroopoulos, dezbrăcîndu-se ea ar fi urmat să rămîna într-un maiou de tetra după care — Vasile Bolzan a observat de abia acum o chluvetă aflată într-un colț al camerei — dînd drumul la robinet să se spele pe față și la subsorii, luînd apă în căștile palmelor și mai mult rîcorîndu-se decît alungînd urmele excrețiilor glandulare, iar apoi să-și clătească gura gargarisînd cu șgomot.

Femeia a început să-și ridice rochia trăgînd de la lungimea brațelor atîrnate, de faldurile verzi. Continuînd din ce în ce mai greu i-a spus lui Arghiroopoulos, ajută-mă, și astfel obligîndu-l fără nici o rețență pe acesta să termine ceea ce începuse ea. În același timp, printr-o mișcare îndeminată, abandonîndu-se, în ceea ce privește rochia verde, lui Arghiroopoulos și-a lăsat în jos brațele apucînd ceva care se afla deștept; marginea unei a doua rochii, ajungînd probabil la înălțimea genunchilor — o rochie de stradă decît — dar acum, datorită operației care se făcea, ridicîndu-se mult peste genunchi așa fel încît se vedea țesătura densă a tatonului coriariilor. Spectacolul pe lîngă aspectul hilar avea

Desen de EMILIA BOBOIA

și ceva deosebit de excitant pentru că femeia care la început părea foarte masivă și oarecum olova în draperia aceea grea verde nil stătea acum foarte atrăgătoare cu picioarele ei lungi în coriopi de mătase vegetală de culoarea pielii. Curbură ceva mai decît a gambelor și apoi genunchii cu rotulele aproape atingîndu-se, convexitatea rotundă a osului murînd brusc în pete moi de umbră și, mai sus, o linie mediană comună a pulpelor — totul devenea mai fascinant prin agitația comună a celor doi tînzînd la dezgîlirea femeii. Între timp cineva a băgat capul pe ușă spunînd „foarte bine”, a căutat cu privirea un anumit obiect prin camera dar observîndu-l pe Vasile Bolzan s-a scuzat umil „vă rog să mă iertați”, grăbîndu-se să închidă ușa, iar acesta din urmă dînt-o dată abătut a încetat să privească.

În sfîrșit, cel doi, au reușit, nu fără anumite incidente (cîteva fire de păr din cap s-au prins în fermoar și ea a țîpat încălzită), să se debaraseze de rochia verde. Astfel femeia a rămas îmbrăcată într-o oarecare rochie de oțaz, pe care cu un gest foarte uzual și-a ajustat-o netezîndu-i talia pe corp. După aceea și-a aranjat părul, sprîncenele și din nou părul de data aceasta privind în oglindă.

surprînsă. Acesta a fost singurul lucru la care nu mă așteptam. Probabil că tocmai atunci mi-am dat seama că se întîmplase ceva deosebit. Te rog să mă ierți că m-am dezbrăcat în fața dumele.”

Vasile Bolzan dori să găsească un răspuns bun pentru ea, un fel de laudă. Dar era o dorință pur mentală. Mărturisirea ei venită în mod cu totul neașteptat nu îl solidariza, fusese o falsă izbîndă pentru că nu existase un moment culminant de putere, de glorie. Acela în care raporturile dintre ea și toți ceilalți ar fi fost de autoritate absolută, cu conștiința din partea ei a acestei potente. De aceea mărturisirea mai curînd îl cristea, avu sentimentul oarecum nelămurit că este făcut părtașul unei stări umile, că într-un anume fel este trecut și asupra lui această stare de insignifianță. Arghiroopoulos desigur era un mascul.

Timpul trecea foarte încet — partea a doua a programului era rezervată muzicii instrumentale, cîte două trei persoane în negru schimbîndu-se între ele — schimbînd cîteodată instrumentele și peste tot senzația unei chelturii conștiințioase, ca întreprinderea de a edifica din fragmente de lemn la scară redusă. Tensiunea din el se transformă, izbucni

în sfîrșit în ideea foarte precisă că totul fusese o exhibiție a lui Arghiroopoulos.

Cuvîntul foarte pretențios, l se păru totuși bine ales plăcut la pronunție și citeva clipe Vasile Bolzan se aruncă prin repetarea lui. Ca și cum ar fi încercat o mîngie galbenă, urmîrînd-o în ascensiune, așteptînd, pîndînd momentul de inerție sus, căderea accelerată și apoi aruncînd-o din nou în sus pe cit posibil cu aceeași forță.

O exhibiție inventată de Arghiroopoulos, lucid și curios. El Vasile Bolzan făcuse să asiste la momentul de penitendență al cuiva care rezistase ani de zile îndepîlînd lucruri obscure. Toată așteptarea aceea lungă instalată din ce în ce mai jos aproape uitată dispărînd de la un timp și virulența nevoii, dar lăodeaua acolo.

Apoi dînt-o dată scoasă la suprafață irumpînd brusc în presimțirea unui minut de grație, însă exact în acel moment, totul fiind uitat devenind steril, refuzîndu-l se alianța, ca un act de copulare ratat. Iar întîmplarea făcuse ca el să intervină în acest joc, pentru că ceea ce declanșase mai tîrziu starea de exuberanță de frenezie a femeii fusese tocmai prezența lui. Absolut accidentală. (Efect neprevizibil nici chiar de către Arghiroopoulos care provocase înfruntarea interesant în primul rînd de reacția lui ca de un test). Probabil că altfel lucrurile s-ar fi consumat mai departe liniștit și șters, și doar mult mai tîrziu ea ar fi înțeles că trăise un moment de glorie — dar aceasta ca o amintire compusă iar nu o sedimentare. Venirea lui a precipitat însă lucrurile și toată cunoștința forței pe care ea ar fi trebuit să o creadă atunci, acolo cînd era singură și toți credeau în cîntecul ei naiv, se consumase în exhibiția frenetică a desfolierii ei.

Vasile Bolzan se sprijini cu palmele în brațele fotoliului în felul în care s-ar fi pregătît să se ridice. Insuficient de decis pentru a duce mișcarea pînă la capăt dar nedorînd nici să renunțe la ea, rămase în poziția aceea incomodă cu umerii și capul curbat spre înainte jos, ca un alergător uitat în blocstarturi. În sfîrșit observat de Arghiroopoulos acesta interpretă inerția lui drept abandonare.

Întîmna mina așezînd-o cu delicatețe comunicantă pe brațul celui alt — deși în acel moment pe scenă se afla numai flautistul — iar Vasile Bolzan ca și cum ar fi primit impulsul de care avea nevoie s-a ridicat în picioare. Femeia aflată după Arghiroopoulos dar foarte aproape de el l-a privit cu ochii ei miopi — din pricina aceasta nu zîmbea în timp ce cînta, avînd expresia ei de apăsare compusă în mod definitiv — Vasile Bolzan se scuză biuguîndu-se și își reluă locul.

El simți încă o dată, în seara aceasta, lipsa lui May o nevoie acută aproape fizică, și îl păru bine că femeia de lîngă Arghiroopoulos așteptase zadarnic seara.

Stînd singur întîns în pat Vasile Bolzan încercă să refacă toată trama aceea confuză nu de idei mai mult de senzații — enervare și neputință și descurajare — căutînd să reconstitue un itinerariu. Trebuie să existe un punct de la care lucrurile ar fi devenit clare, adică s-ar fi ordonat într-un crescendo logic. Un moment în care s-a instalat în el foarte precis sub determinarea unei solicitări exterioare, dorința ca May să fie acolo. Deci el începu să refacă totul silîndu-se să nu uite nimic adică să întocmească un soi de inventar complet ca o fișă pregătitoare pentru un ordinator. Dar faptele se reordonau altfel uneori o simplă imagine se perpetua traversînd secvențe diverse, dînd loc la asocieri inexacte iar uneori neverosimile. Femeia îmbrăcată în rochia verde nil, pîrînd atît de înaltă pe scenă cu trupul ei aproape masculinizat de țesătura rigidă care cădea drept ignorînd formele trupului, acoperînd totul egal nenuanțat. Numai gîtul și umerii goi, dar și aceea pîrînd greoi lipsiți de rotunzimi calde, asexuate. Chiar și gestul acela de a-și apăsa corsajul cu mîna în timp ce saluta publicul dobindînd o valoare pur funcțională — o femeie care se apleacă acoperîndu-și sinii — și din această cauză transformîndu-se într-o mișcare stereotipă puțin și inutilă fiindcă ea n-ar fi avut sinii, trupul ei mergînd drept, de sus pînă jos, ca un paralelipiped. Aceeași femeie țînd apoi de sub rochia ei verde ca un animal care își lepădă o piele, se descoa-meză. O metamorfoză uluitoare, verdele acela greu mort lung compact, scos, și răminînd ea. Cu pulpele lungi, gambelile foarte

VIDIU GENARU

Mioritică

Solidar cu turma de melci la ciurul florilor florilor
păstoraam,
suffel într-o cămășă rîvnită de alții.

O, roțile cicorii în drum spre rai!
Frăgarii, cimbrul și pana șomului
și Mioara vorbitoare
mi-au fost frații și surioare,

O, pișe și iezel!
ascultam cum plătura zburda
ca un fluture femelă în căutarea mierii
sub rotirea de zădii, de radii,

Pe cînd tota-mi sporea de-o lumină de frate
de cruce
sorfții mei se-nluciau ca manganul.
Le-am spus: «Eu nu sint fiul cel căutat!»
Omul e o poreclă de mormînt
și-o mai cîntat astfel pe creasta semînției lui
pe cînd menta îl împodobește subțioara
în răgazul lui de vis de nomad și în voia
locului,

Pe cînd vislea pe o frunză
pe propriul lui Rivu de sudorii,

Despre grădini și moarte O
sint un novice împăcat cu poveștile voastre
geroase!

Astră a păstorului, măicuță, mă auzi?
E un îndemn să înalți între labialele roșii
marele fluier
și-i înalți
Mai singuri în coaja-mi tăbăcită și mirosînd
a berbecu, cu o țoță de preot al zăpezii și-al
nopților

Anului,
Îrme și nu trist o spun, V-am păstori!
Eu am chemat pe limba mea norul de copile
oarbe al transumanței,

am fost neam încălzit la suflarea mieilor.
Singur am fost
și spre bucuria Nunții, m-am întreit!

Oh, vîntul caute strunga
unde moartea vine printre oi ca o mai
bătrîni oaie
și se cer mușă în șisțar laolaltă
cu muntele și fumul cătunului dintre ciini.

Piinea și vinul sint pe tremurătoarele talgere.
Și Mioara să tacă!
Locul să-mi fie pe-un pisc, iar frații lui Abel
(cei nenumărați)
urce pe o prelingere de singe, găsească
blana lupului și s-o îmbrace!

Să mă întorc într-un prunc, Ce tristă poveste!
De-acum toate lămpile, toată lumina ochiului
cu o neagră amploare pe pămînt,
Sîngerea spiriului deasupra izvoarelor.
Voi invita la cununie un regn mai ospitalier
și mai sincer, Oapdă și lung, Tacîmurile
de osioare vechi, iadașul și scurmușa.

Nu-miși menirec mea
Înalt privilegiu și nesofiu de plai.

Numiși menirec mea
Înalt privilegiu și nesofiu de plai.

CLAUDIU MITAN

În genunchi pe Vega

de patruzeci și patru de ori
patruzeci și patru noi în genunchi pe vega
cu armele la nord
pentru că ninge cu piei mai proaspete de
animal

pentru că seara
oh, seara noi doi curgînd prin ferestre
din mansarde-n sărut
marile orase cu copii-n brațe
bat din oase
bat în vin
și printre flăcări
arbori mai nevinovați se despice

de la călcîi pe sub arcade haholînd
pentru că seara
oh, seara noi doi călătoriaji în copită
ce tristă melodie
pentru copilul între flori...

Oh, vîntul caute strunga
unde moartea vine printre oi ca o mai
bătrîni oaie
și se cer mușă în șisțar laolaltă
cu muntele și fumul cătunului dintre ciini.

Piinea și vinul sint pe tremurătoarele talgere.
Și Mioara să tacă!
Locul să-mi fie pe-un pisc, iar frații lui Abel
(cei nenumărați)
urce pe o prelingere de singe, găsească
blana lupului și s-o îmbrace!

Să mă întorc într-un prunc, Ce tristă poveste!
De-acum toate lămpile, toată lumina ochiului
cu o neagră amploare pe pămînt,
Sîngerea spiriului deasupra izvoarelor.
Voi invita la cununie un regn mai ospitalier
și mai sincer, Oapdă și lung, Tacîmurile
de osioare vechi, iadașul și scurmușa.

Nu-miși menirec mea
Înalt privilegiu și nesofiu de plai.

Numiși menirec mea
Înalt privilegiu și nesofiu de plai.

CONSTANTIN BALCAN

Pentru arginți

Voi, acest ochi plămîdit peste sine
Iarna mă răstoarnă crud în nechezat
Petrecul prin brațul orbilor din mine
Mă rechem din pînda celui vinovat.

Nimeni nu strălucii iernile de fluturi
Rătăcit în brațul recilor petreceri
Vă ședesc în palmă mierea pentru
scuturi
Plîng neînceputii pînda dintre seceri

Iernile de fluturi se întorc pe sinii
Nimicili de geroza femeilor clibe
Peste întuneric se aude slăpînii
Pregătînd fiesto verilor de salbe.

Adică nesunet

Adică nesunet înseamnă poruncă
Lîngă seipuirea unei tăcerii
Pînda la amnare lemnul pentru muncă
Ride nestatornic în brațele verii

Adică negru și brăzdat de fîmbla
Unduind pe sinii gîndului de țoț
Umbleul în ochii lui și supla
Inserare pînda la ce-a fost odată

Nu-mai amintirea joacă fără veghe
Umbrile plîpîndu-și prînse între cai
Adică nesunet șapte mii de leghe
Și albastru țîpînt între ciufalai.

puțin depărtate nu greșos, înfipte bine în pardoseală ca pregătînd o mișcare de relaxare și genunchii rotunzi apropiați creînd o suprafață de contact încinsă. Tot ca pe scenă apăsîndu-și florile pe pulpele dezgolate. În fața oglinzii trecîndu-și mîna prin păr, netezîndu-l apoi cu palma, din nou răvășîndu-l cu degetele, ca și cum s-ar fi jucat cu un obiect. Gestul era al lui May ea își privea uneori fața ca pe un obiect ca și cum ar fi probat o mască, nu se crispa nu ridea — fără să știe că el o privește sau prefăcîndu-se că nu știe. May cu genunchii femeii, calzi în zona de contact și pete moi de umbră în jurul rotulelor, dezgolate pînă la jartieră, o imagine de french-cancam, cu obiectiv brăcat de la solduri în jos. Iar sus fața ei ca masca unei femei străine — mereu mai absentă — pe care ea își trece mîinile cu palmele întoarse, virturile degetelor alunecînd netezînd-o.

Vasile Bolzan s-a ridicat sprijînîndu-se în coate ascultînd un zgomot, apoi și-a lăsat din nou capul pe pernă; dorînd să reîntre în mișcarea aceea cu voluptatea unui solitar, prelungîndu-și timpul (populat) dar voină să și scape.

S-a auzit cheia în ușă. A intrat May. S-a oprit o clipă în vestibul — poate să-și lase ceva. Ori aduclînd mirosînd trîgînd în nări respîrînd, înșpîrînd întinericul, căutînd să se obișnuiască cu el. Apoi a intrat în camera în care se afla el, fără să aprîndă lumina și s-a dus la fereaștră privind printre marginile înguste ale storurilor afară. El stătea mai departe culcat, cu mîinile împreunate sub cap. În colțul privirii lui se afla ea, dreaptă, pe umăr cu o urmă palidă de lumină reflectată din cerul roșu printr-o fantă a storului. Fiecare dintre ei știînd că celălalt este acolo se simțea absorbit pentru moment de obligația unei inițiative, încerca o siguranță neliniștitoare, o acoperire rezultînd din chiar situația dată. Prelungirea tăcerii nu devenea enervantă nici apăsătoare adică nu se transforma în tensiune; dimpotrivă era ca un fel de condiție a unei stări de echilibru perfect, suficientă ei însăși. Vasile Bolzan își aminti printr-o inexplicabilă ascoldere de idei de numărul acela de acrobație pe care-l văzuse — sau îl inventase, — Arghiroopoulos și instinctiv se rigidiză ca și cum orice mișcare chiar și accelerarea ritmului respirației ar fi putut să rupă momentul echilibrului. Ar fi fost de conceput ca ei să reziste astfel nemăsurat de mult pentru că ceea ce îl ținea legați unul de altul nu era nici pasiunea nici inerția, deci ceva venînd din el, ci o stare fizică răspîndită pentru care el nu purta nici o răspundere și cu care nu se puteau mîndri.

În mod cu totul surprinzător el a început să-i facă imputări vehemente. Față de bruschetăea lui ar fi fost de așteptat să invoce fapte care l-ar fi umilit, sau l-ar fi iritat sau deznădăjduit, adică o ceartă fierbîntă — în care injuriile ar fi vehiculat dorința ori slăbiciunile. El l-a imputat însă ceva cu totul curioz, sunînd ca limbajul pețitor al unei discipline exacte, incapacitatea de a se sincroniza cu el. Fără însă, ca această formulare să ascundă o metaforă ci exprimînd exact ceea ce gîndise. El acuză monoton și vorbind distimula obsesia nevoii stăruitoare încăpățînată aspră cne-l cuprîndea în lipsa ei (totdeauna presimțită) de a o găsi seara, așteptîndu-l. O dorință rea, instalîndu-se în el ca iminența unui eveniment, decisiv nu se știe pentru ce urmare. Într-o stare de surseclitate crescîndă, faptul depășîndu-și total dimensiunile, el amîna pe cit posibil întoarcerea, ca pentru a-i oferi ei o șansă în plus. Venînd presă că execută conștiințios tot acel ceremonial inventat cîndva. Încercînd mai înfil să descopere lumina în spatele storurilor uneori lăsîndu-se cu voluptate înșelat de strălucirea unei surse luminoase îndepărtate — o reclamă funcționînd înșpîrînd, reflexul dat de oglindirea într-un anumit unghi a unui geam. Urclînd întotdeauna pe scări, împunîndu-și un anumit ritm și silîndu-se să facă mișcările exacte ca și cum ar fi îndepîlînt un exercițiu de acuratețe. În sfîrșit pătîrînd în vestibul, rămînd multă vreme acolo mulțumit de răzîntarea acomodării la întinerice, pentru că exista încă posibilitatea ca ea să se afle dîncolo. Dar mereu se întîmpla la fel. Absența ei și senzația aceea de neputință difuzată brusc în tot corpul aproape rînîndu-l fizic, imposibilitatea de a se apăra. Numai o dată sau de două ori fusese altfel — probabil încrederea lui nu atinsese punctul critic.

Print-un curios capriciu, pe care el nu-l înțelegea, May venea atunci cînd el pîrînd complet epuizat de exercitarea acestei voințe de a o întîlni abandona efortul, reîntîrînd într-o stare de indiferență. Și ea continua să vină astfel uneori zile la rînd lungi, perioade în care deseori nici nu părăsea casa. El o făcu răspunzătoare pentru înăpătîndu-nea ei prezentă de a simți puterea acestor apeluri, adică faptul de a fi devenit neatentă. Formularea nu era echivocă, traza nu ascundea implicatîi năerțurîșii, îmbrăcînd într-o formulă distanțat frica. El exprima exact ceea ce dorea să spună și din acest punct de vedere era ca și cum și-ar fi arătat neliniștea sau iritarea pentru că un mecanism de mare finețe și precizie nu mai răspunde cu promptitudine la comenzi, prezentînd inexplicabile întîrzieri.

Imputarea lui cit ar fi pîrînd de cludată nu era ridicolă, dovadă că ea nu se apăra și nici nu rise deși ar fi fost în puterea ei s-o facă.

Vasile Bolzan s-a ridicat și a aprins lumina. Ea plecase demult de lîngă fereaștră și în tot timpul cit a vorbit, el nu s-a interesat de ceea ce face ea, îi era suficient s-o gîndească acolo, simțînd după tăcerea ei că ascultă. De abia acum vîzdu că ea făcuse numai doi trei pași rămîndu-și sprijîntă de o masă sau de o mobilă joasă, stătuse astfel nemiscată tot timpul. Singură palma stîngă acoperea cu mișcări încete jumătatea de sferă a unui abajur.

Gestul îl amintea de ceva cunoscut lui Vasile Bolzan. El își opri privirea asupra mîinii și May simțînd-o avu un moment de ezitare degetele i se crispară un moment pe suprafața opacă de sticlă. Continuînd apoi mișcarea clar, într-un fel febril și puțin ostentativ de parcă ar fi început să ridă tare.

Foarte tîrziu Vasile Bolzan pîrînd să-și aducă brusc amîntea de un ultim argument, un lucru pe care-l uitase (ceva care nu fusese spus), a strigat edificînd încă nu s-a fermînat, dar nu se putea înțelege la ce s-a referit. Poate că el cerea liniște pentru el, poate că o considera pe May angajată alături de el. După cum erau și alte sensuri mai obscure. Acum ea ținea din nou palma pe sfera de sticlă opacă — un timp își ridicase mîna — dar nu făcea nici o mișcare, rămăsese doar un punct de sprijîn pentru oboseala ei. May a spus „trebuie să dorm”. El a venit lîngă ea și-a plîmbat degetele pe fața și pe capul ei, oprindu-se sus pe timpidă. După aceea s-a depărtat. S-a desfcăcut ceasul de la mîna și mergînd prin cameră a început să-l învîrtă încet, agomolul angrenajului punînd stăpînire pe toată încăperea.

desenat într-o parte

Un țigan avea o casă, doi copilași și o nevestă, dar ce să-i mai virim și pe copii în toată treaba asta, să zicem că nu erau decât țiganul și nevestă-sa. Casa era caldă deși, cum să vă spun, cum pot fi spuse lucrurile acestea care au trecut în mișcarea unor cuvinte nenăscocite n-o pătrundea niciodată lumina zilei dinspre Calafat, unde în halat lung de cașmir, stătea boierul la masă, dar acolo, în Gramont, totul, și stelele, se revărsau încă de pretutindeni fără să se fi prins în coajă. așa încât nici nu se zămiselise încă frigul și apoi mai bătea și singele în pereții umezi, mai ales atunci când înhăma Dumnezeu iapa cea neagră pentru vre-una din acele cine știe ce mari fapte de la început. Dar, de fapt, astea toate, și despre marele pintec cald de întuneric, nu le-au știut ei decât mult mai apoi, când au dat de vinturile reci și de plecările celor pe care îi iubesc, sau pe care i-ai iubit, și împotrivrile, împotrivrile, cit de bine era acolo. Și se mai întâmplă că toate lucrurile erau laolaltă ce-au fost și încă ce-aveau să fie, nu ca mai apoi când țiganca a făcut nuntă, mare, la Calafat. Pentru că țiganul se mai întorcea de pe la crismă băut și-o cam bătea sau nici nu mai venea pe acasă în cite-o noapte ori mai multe. de-o petrecea cu toate alea și țiganca trebuie că era atât de frumoasă așa încât, într-o bună zi, țiganca a plecat în lume, acolo unde-o fi văzut ea lumina zilei, prin cine știe ce margine de țig, s-a născut, sau poate pe drum, sub covilur, și a văzut de-atunci patul, patul cald și tare, cu lennăria afumată și mult mai întins decât trupurile lor, umbilind. pe sub icoane, tot pintecul iepci, pat și masa masă și că așa nu mai merge încât plecând a împins stelele în stringerea zodiacală a nașterii ei și ele nu mai erau curgere de lumină și atât ei deveniseră aștri cu locul lor a-nume însemnat fără gres pe hărțile cerești, și îi era frig pe palele căruței oprită scara la marginea vre-unui alt țig, sau la marginea drumului, pe lângă vreo fintină, și prea îndelungă lumina până ce să se ducă să-și afle mușterii de descintec și de culcat. așa încât a crescut și s-a făcut mare, cu salbe de argint din bani vechi, împărătești, prinși cu meșteșug în horbote de sirmă albă, iar pe ei și fete bărboase și împrejur insenulate literale folicite despre cine au fost și ce-au făcut aceia în Levant sau tari și chiar însuși Frații Iosif, în străie lungi și înflorate mărunț ca începuturile de primăvară și foarte largi ca să dezvelesc, sub melodile de române rușesti vechi, după o îndelungată știință, nu părțile dragostei pentru patimă sărăcă a bețivului de rind ci, mult mai ascunse și mai lubrice, ritmurile dragostei, și-și împletea părul în cozi groase amestecate cu toate culorile de panglice, iar seara, când pleca prin crășme, uneori, mai avea și ilicul de catifea scris cu fir și cu piate și avea grijă, chiar atunci când mergeau în statele vre-unui vagon de marfă sau după vreo ușe de șopron deși, atunci cel mai bine era lângă un copac, să simți între umeri apăsarea aspră, ca niște degete lungi și care știu cum e bine, a scoartei, să miroasă a busuioac pentru că așa se prindeau în ureche mărgele de piatră albastră și lăntugul nu-mai de aur și a-nebunit boierul când a cunoscut-o: fă, lasă-te și hai cu mine să te fac cucoană, iar țiganca plecată de-acasă din Gramont, singură și frumoasă sub frigul zodiilor, n-a mai avut încotro așa încât s-a dus și cu el s-a măritat, evident la Calafat.

Ce n-avea acum țiganca? Bărbatul era frumos, înalt și blond și cu ochi albaștri, și se-mbrăca cum scrie la carte cu redingot de postav fin, ținea tacmurile cu arță deasupra farfuriilor de majolică și învățase dansul în Germania fiind cel mai strălucit elev al domnului Knapp: și mai ales o iubea și o dragostea cum nici nu mai întâlnise țiganca în viața ei pe nimeni. Iar Calafatul — oraș frumos pe malul mării; și străzile, toate, cu măcieși iar grădinile pline cu regina-noptii.

Si stau ei la masă, afară, pe verandă. Dinaintea lor faianțe cu pești albi și fără oase întinși prin capere pe straturi de maioneze și apoi platurile cu vinat iar paharele înalte făceau să răsună vinul. Și cum mai tăiai și mai duceai spre gură o îmbucătură se mai descoperea pe farfurie un curtean desenat cu verde ca atunci când terminai să știi toată povestea iar când se schimbau felurile treceau într-o altă întâmplare. Atunci a ajuns însfârșit la Calafat, după ce ani și ani de zile străbătuse și ocolise toată lumea asta, și țiganul, da, toată lumea asta, și a ajuns, însfârșit, la Calafat. Și cum treceau pe străzile cu măcieși copii au strigat amindoi de-odată: Uite, tată, pe măicuța. Când i-a văzut țiganca și-șmiuls părul din cap și a fugit către ei: Ia-mă-napoi, aoleu și vai de mine, ia-mă-napoi, așa încât până să mai apuce să sară boierul țiganul și scos șișul și l-a trecut cu-nedeminare pe sub sinul mindru el țigăncii până în inima ei de-a murit în chiar clipa aceea și apoi pe țigan ori l-a-mpușcat boierul, sau, poate, de fapt, s-a înjunghiat el iar glonțul a intrat tot pe-acolo ca să nu mai caște o rană în pieptul omului, sau iarăși, poate că țiganul n-a mai avut timp să-njunghie până l-au judecat și l-au împușcat, sau dimpotrivă, oricum asta nu mai are nici o importanță așa că a venit, dinspre mare acolo pe veranda cu regina noptii. Moartea care avea părul lăsat negru pe lângă temple și fața prelungă și la rindul ei frumoasă, și iubea caii, iar în mână nu ținea decât o trestie, și era îmbrăcată într-un palton verde, și era grăbită pentru că pleca la munte, da, a venit acolo pe verandă dinspre marea cu miros de regina-noptii și i-a atins, mai întâi pe ea, țiganca, și toți au crezut că, de fapt, o să-i spună acum țiganului: Hai, vino în munții Semenicului pe care atât de îndelung i-am așteptat să se înzepezească, dar nu era deloc adevărat, de-acuma nu mai era adevărat pentru că, imediat după țiganca a murit și el, sub atingerea aceleiași mâini, împotrivrile, împotrivrile, întorcându-se ei amindoi în Gramont și iarăși era cald iar stelele ieșiseră din sferile ursitoare ca să nu mai fie, iarăși, decât curgerea de lumină și țigani nenăscuți sau trecuți în dupămoarte erau, însfârșit, fericiți și numai în strada cu măcieși din Calafat rămăseseră copii plingând speriați, săraci de-acum rămași pe lume, orfanii de iapa neagră.

Revista noastră și-a făcut o lege și un punct de onoare din a prezenta cititorului, aproape în fiecare săptămână, nume noi de poeți și prozatori. Știm că această întreprindere comportă multe riscuri, pentru că nu sînt rare cazurile cînd ne-am trezit înșelați în speranțele noastre, dar îndrăznim să credem că literatura română de mine va afla în unii din tinerii scriitori publicați de noi pe slujitorii ei cei mai devotați și mai mistuiți de vraja cuvintului.

Talentele, chiar și acelea izbucnind ca o furtună, au nevoie de ocrotire și o înțelegere plină de dragoste. Sîntem datori să le urmărîm cu atenție, spunîndu-le deschis cînd greșesc, să le stimulăm creșterea și împlinirea. Socotim că această datorie aparține deopotrivă revistei noastre și criticilor tineri. În criticii tineri trebuie să se așeze credința că o generație literară își poate lumina drumul și se poate explica perfect numai din interior.

Paginile Luceafărului vor rămîne mereu deschise pentru toți aceia care se află în pragul afirmării, sau pe cale de a-și schița un profil.

Fănuș NEAGU

„Grădina”, pictură de ION GHEORGHIU

GABRIEL STĂNESCU

Naștere

Vezi, iubito,
glasul ierburilor ne cheamă
însingurînd de prea mult lapte.

Joc

Oierii au băut
ploile uscate
din ciuturi mari, grele
iar turmele au plecat
să ierneze în fîntini.

Hai să sugem

laptele ierbiî între dinți
pentru fiecare cuvînt nerostit
și să binecuvîntăm
fiecare naștere
cu cite o mîciniuță frumoasă.

Turmele au plecat
și ciobanii nu au de unde să
știe
că toamna ierburile coapte
sună a miei verzi.

Stă între noi un ochi
deschis în trei anotimpuri
și sapă desfrîu
în deșertul singelui
pentru toate fecioarele albe
răstîgnite-n întrebări.

Cineva uită să plîngă,
altcineva uită să ridă
și jocul se reia de la-nceput
cu aceleași fecioare
oînd cînd copii
nu-și mai recunosc umbrele.

ION BOLOȘ

fuga

Am fugit mult, enorm de mult ultima dată. Ca pentru totdeauna. Cineva din spate, din față, din mine însuși imi șoptea: „Fugi, fugi mai repede. Acum mai este puțin. Trebuie să fii bun, cel mai bun, să ieși primul”. Simteam cum imi zvîcnește singele-n cap. Pulsăția lui mă-mbăta. Și deodată, peste toată căldura aceea, peste fierbințeala, se prăbuși sloiul de gheață al primului plesnet sec. Deci mă învinsese. Acum nu mai avea rost să fug. Acesta a fost primul gînd.

Corpul său avea fața spre noi. Capul zvîcni înapoi. Picioarele, ca un arc imens, împinseră corpul pe spate. Pluti astfel o secundă și atînze apa. Un plesnet și-n momentul acela: un strigăt. Se-ncolăci în aer. Ne izbi pe toți, își flutură aripile în semn de victorie. Străbătea timpanele, imi opri singele, mă îndemna să mă opresc, să urlu să-ngenunchi, să plîng. Și spa aceea scursă imens peste trupurile noastre fierbinți se ridica în ael strigăt. Se ridica și ne încolăcea. Iubea în noi și ne arunca lașitatea în față — Zăpaciți i-am întors spatele. Și ea ne ridea, ridea în spatele nostru hotărîrea să-și apere victima, cea dintîi victimă. În apă rămîneau doi ochi și-n ei se reflecta imaginea picioarelor singierinde, o încordare, fibra ultimă trasare și-apoi urletul ce ne-nvăluie. Și unduiesc în liniște, se depărtează și plîng pleoapele care nu-i închid.

Înainte, a fost altceva: a fost un simplu joc. Un joc ca pentru copii. Apoi au fost merii. Aveau merele roșii, unele rotunde, unele alungite, mai mari și mai mici. Un început de cot: ceva dulce aproape tomatnic, imitînd și prevestind rodul toamnei. Ne-am urcat în meri. De crengile lor ne agățam, ne-nvăluiam în zborul lor legănat. Aerul se făcea mai rece, plăcut, aproape ca o pernă răcorîndu-ți trupul.

Asta nu ținea mult. Toldeaua cineva ne alungă. Întîi ne amenință, apoi ne obliga să plecăm luîndu-se la fugă după noi. Săream cu toții din meri. Unii ajungeau repede; se strecurau printre crengi și-n urma lor cădea o ploaie de mere: mari, galbene sau roșii, mere de aur pîrguite-n liniștea verii. Drumul trecea peste miriști și țepii ei ne scormoneau talpa piciorului. Începeam să șchiopătăm, dar fugeam mai departe. Și valea se apropia. Îi cădeam în brațe, ne aruncam de pe mal în apă. Era ritualul de sfîrșit al oricărui joc.

„Fugi, fugi repede, mai repede, mai...”; aceasta era îndemnul dorința de a ști că ai ajuns primul, că ai sărit primul. Unii săreau pe spate, alții cu fața. Și valea, apa ei ne primea, ne învăluia și ne scăpa de urmăritori. El ajunge primul, sări primul, și-atunci urletul suprem ne străbătu. Ne zguduî pe fiecare. Aerul era sfîșiat de ultimul său strigăt. În vale era cinepă. Și cinepa avea țărushi adînc înfipti. Din apă ieșeau doar capetele; lungi și ascuțite. Și el a sărit primul, a sărit în țărush. El însă eram NOI. Un val întunecat curgea peste orice clipă. Se sfîșia lăuntric totul. Ochii aveau ceva imens și deschis spre viață. Buzele sărutau apa. Întredeschise păreau să emită sunete de nimeni auzite. Pești mari, enormi, cu ochii verzi, cu solzi strălucitori îi întepau privirea. Din țărîn în țărîn apa izbes în cercuri tot mai slabe. Val după val ineca ultimul strigăt, îi răpea ultima energie. În toți însă se strecura vâlul argintiu al morții. Pentru prima dată nu ne era cald, pentru ultima oară fugeam și nu ne păsa de vale. Pe obraji curgeau lacrimi și era răcoare, un fel de îngheț ce-ți cuprinde copilăria. Și ochii se întrebau: de ce?

MIRCEA IVĂNESCU

Lumina

am mai rămas ea și cu mine — adică
s-a terminat timpul? s-a coborît
lumina pînă în cele mai cu urit
împrejmuite zăpezi, roase de ploaie, de frică

de ce ar mai fi putut fi înainte, în urmă?
acuma, oricum, am rămas noi — și se face
un adevăr numai cu fața ei, care-și desface
înțelesurile tot ceea ce lasă o urmă

de răstrîngeri — și e ea cu o mulțime de chipuri,
și eu, unul singur privind-o înconjurat
de toate aceste chipuri — și înspăimîntat

încercînd să fug și lumina tremurată de friguri
coborînd din fereastră și spîrgîndu-se pe covor,
și despărțîndu-mă în cioburi fără sfîrșit de ea —

Argintie răstrîngere

să-i ridicăm fața ei în palme, către ochii noștri
întredeschîși
urmărîndu-i liniile din jurul ochilor, evitînd
să-i privim și ochii, bine înțeles. — și curînd
răsturnîndu-i imaginile — pînă cînd, înalți iriși

cresc la marginea timpului în care noi o priveam.
o liniște mare, în cercuri tot mai larg
deschizîndu-se,
și din răstrîngerile ei, întunecat așezîndu-se
în jurul unui chip mort. — să aleg un mărgean

nemîșcat, la care să mă întorc, și pe care
să-l rostogolesc uneori, pînă nu se mai știe
ce chip s-a răstrînt acolo, în acea matitate de
nemîșcare

a liniilor — care este o față de argintie
oprire, pe contururi, să ridicăm așa dar fața
în palme, să o privim doar. — să-i risipim ceața.

GEORGE GHIDRIGAN

friguri

Ce-i drept te salvase viața, îl prevenise la timp să nu se ducă acolo, sub nici o formă să nu se ducă acolo, presimțise cu exactitate ceva, nu, nu visase, știa sigur, deși nu putea spune de unde, că odată ajuns nu s-ar mai putea întoarce, că ar rămîne întins pe caldarîm cu feasta găurită, nu ascultase, plecase, mersese deși mereu se gîndea că ar fi mai bine dacă s-ar reîntoarce, rar se înalță femeile cînd e vorba să presimțim o nenorocire, ea perseverase, îl urmărise fără s-o vadă, îi apăruse înainte cînd mai avea cîțiva pași pînă la locul întîlnirii, se agățase cu disperare de brațul lui, îl implorase plîngînd să facă cale întoarsă, mai tirziu, alădată, ar putea reveni, nu o ascultase, se smucise furios, ajunsese chiar la colțul străzii de unde luînd-o la stînga ar fi ajuns însfîrșit, auzise cum se prăbușește strigînd îndăbușit Ajută-mă! nu putea s-o lase așa, întorcînd privirea văzu pata de sînge chiar lângă capul ei al cărui coc se desfcăuse, alergînd se grăbise s-o ia în brațe, bătuse la prima poartă, lovise brutal cu pumnii în prima poartă ce-o zărise, o femeie bătrînă îl privise nedumerită. Dă-mi un bandaj! Adu-mi repede un bandaj și o picătură de spirt! îi spusese. Întră îndumtru! i se răspunsese. Rezeam-o de banca aceea de lemn. Am să vin îndată. Sper că nu e nimic grav. Uitîndu-se la ceas își dădu seama că ora stabilită trecuse, colăltat în mod categoric nu-l așteptase, nu aștepta niciodată, oricum ar putea să se ducă pentru a se convinge, bătrîna nu mai venea, de ce oare se mosmondăse atîta? Ah, iată-o! ce greu se mișcă, bine măcar că a adus tot ce trebuie, legase strîns tifonul, fricționase cu spirt templele, o bătuse ușurel pe obraz, făcînd un efort vizibil deschisese ochii, zimbise fericită. Nu știa unde locuiește, o întrebuse Unde să te conduc? părea că nu înțelege, îl explicase apoi că n-are casă și că decît să se întorneze într-un spital mai bine o lăsa acolo în mijlocul străzii, că preferă să moară. O adusesse la el, aflase o zi mai tirziu că locul întîlnirii fusese filat, dacă ar fi ajuns cu siguranță ar fi fost arestat, îl știa foarte bine ce înseamnă asta, știa foarte bine că pentru el arestarea era echivalentă cu moartea, ea știuse deci totul, de unde? căutase cit mai discret posibil s-o facă să vorbească. Să-i mărturisescă de unde detine informația, căci era clar că știuse dinainte totul, nu aflase nimic și-o lăsase baltă, se străduise s-o facă să înțeleagă că aici, la el, nu putea sta o regnicie, îi va găsi el o gazdă cumsecade, viața lui e prea agitată ca să poată locui împreună cu cineva, îi ripostase cu glas slab că-i e frică să plece de-acolo, că oriunde în altă parte s-ar muta ar fi foarte periculos pentru ea, oricum îi salvase viața, nu putea s-o dea pur și simplu afară, într-o seară observase că e chiar drăguță, bineînțeles nu o frumusețe, dar avea un farmec nedezusit cînd stătea privind pe fereastră și profilul i se contura în semituneric, noaptea nu se putuse abține, ridicase cu precauție, ca un hoț, ceasul care-o acoperea, dormea atât de liniștit, atât de bine se prefăcea că doarme, se lungise lîngă ea, îi simțise căldura, totul decursesse de parcă ea atîta aștepta, îl înălțauise cu brațele, îl strînsese cu un fel de disperare, îi sărutase în neștirea buzele, mușcîndu-i-le, cînd se trezise dimineața i se păruse că a fost un vis, vîta cu orice preț să creadă că a fost un vis, ora totuși alături de ea, de ceea ce se temuse, fiindcă se temuse încă de cînd o adusesse acasă, se petrecuse, ce va fi de acum încolo? El n-avea timp de dragoste și nici n-o dorea, trebuia să-și păstreze libertatea de acțiune, pentru ce-avea el de făcut era imperios necesar să fie independent, trezîndu-se îi spusese suspinînd. Ești însfîrșit al meu, al meu, te-am așteptat atîta, atîta încît simțeam că mă doare, nimic nu ne mai poate despărți de acum înainte, eu sînt tu, tu ești eu, urmaseră zile în care nu-și putea părăsi locuința, ar fi fost extrem de riscant, deși ar fi vrut să se reîntoarcă în foliul unde dormise înainte n-o mai putea face, în întuneric uită totul, se lăsa în voia ei, se lăsa să fie devorat, poate s-ar fi obișnuit cu noua situație, poate încet-încet s-ar fi complăcut în postura de amant sau chiar de soț, într-o noapte însă, într-o noapte, visă că s-a transformat într-o insectă prinsă fără de putință de scăpare în pinza de păianjen ai cărui ochi injectați îi vroiau singele, se zbătu speriat de moarte, țesătura fiind era imposibil de rupt, se trăzi lac de sudoare, vru mai întîi să aprindă lumina, se răzgîndi apoi, aruncă la o parte cu infinite precauțiuni ceasul, coborî în virful picioarelor, luă de pe scaunul de lîngă pat pantalonii, și-i îmbrăcă, își puse cămașa fără să-i mai încheie nasturii, bihîind gâsi pantofii, cu ei în mîna stîngă se apropie de uși, o deschise cu mîna dreaptă, se văzu afară. Trebuie să plec, trebuie să scap odată, îi simțea buzele filare pe tot corpul, îi auzea glasul gurgînd în delir. Dragul meu, Dragul meu, Viața mea, coborînd în fugă scările, ajunse în stradă, îi era frig, ar fi fost bine dacă ar fi luat și haina, se urcă în primul marfar ce tocmai trecea prin gară încetîndu-i viteza, mersese în neștirea, coborî cînd se lumină de ziuă, un bărbat de o vîrstă nedefinită, cu urdori la ochi, îi propuse să-i închirieze o cameră, o cameră înființată cu un singur pat. Băiatul meu nu se va mai întoarce niciodată, îl izbise neplăcut culoarea maroniu deschis, în care erau vopsiți pereții, n-avea de ales. În fundul culoarului, a doua ușă, pe noptieră, ai o lampă cu gaz, ține chibriturile, altfel n-ai să vezi nimic, Odaia n-are ferestre. Intrase, scăpărase cîteva bețe, aprinsese lampa, întorcîndu-se către pat o zări cum îi zîmbește. Unde-ai umbilat dragostea mea, mi-a fost atât de frică să nu te pierd, simțise cum tot singele îi năvălește în inimă, fugise bescmetic prin oraș, nimerise din nou în gară, din nou se aruncase într-un marfar, ajunsesse într-o hală. Pînă la primul sat sînt vreo 20 de kilometri, oricît ar fi vrut, la jumătatea drumului, simțise că nu mai poate continua, se întinse într-o pădure, ațipise, întorcîndu-se pe o parte, simți pe buze un sărut ușor, se simți prins în brațe. Al venit dragul meu, Al venit dragul meu, de cînd te aștept, mi-era atât de frică să nu te pierd, fugise din nou, încercase de nenumărate ori să fugă, dar oriunde ajungea o găsea de parcă nu plecase niciodată, trebuia să ia o hotărîre, Oricum mi-a salvat viața, n-o pot uita, Oricum mi-a salvat viața, n-o pot face, Ce vină are dacă mă iubește, Ce vină am eu dacă trebuie să fiu singur, să lupt.

„Flori”, pictură de ION GHEORGHIU

GRIGORE ZANC

tăcerea

Aș fi vrut ca Icarus să fi atins în noaptea aceea măcar puțin pămîntul (o prorociseră mulți sceptici) ca să mă trezesc, (e totuși prea cald să dormi vara). Aveam în mîini o ciocară pe care am lăsat-o indispus să plece (pe gard era o pasăre). Dar ciocara se obișnuise prea mult cu mine iar pasărea prea mult cu zborul. Așa că în fiecare dimineață dau ciorii să-și închită porția, (păsării îi pun cîteva boabe de mei; atunci se lasă prinșă, dar numai pentru a avea de unde pleca încă odată). Și vine tăcerea ca un lac albastru pe care lebedele cîntă (o singură distă). Și-mi place. Mai ales că s-a obișnuit cu mine o ciocară, am învățat să prind de pe gard o pasăre iar pasărea zboară de fiecare dată pentru a mai veni s-o prind cînd mă trezesc.

ARTE

FILM

Însuflețirea și animația

Filologii nu trebuie să se felicite că ne-au și prins cu eroarea: stătem și noi conștienți de faptul că același sens (în linia mari) îl au cele două cuvinte din titlu, *că anima* — de unde *animația* — înseamnă, în știința limbii latine, suflet. Ne permitem să dissociem în domeniul peliculelor reunite sub titulatura de „filme de animație” (foarte iscusită a fost botezarea studioului din strada Olteni 45: „Animafilm”): de o parte se însușește producția curentă, bogată, ce nu face altceva decât să *anime* corect păpuși, cartoane, desene etc., de alta realizările de excepție, rare, ce reușesc *însuflețirea* de-a binelea a respectivelor materiale.

Animatorii din această ramură modestă a cinematografiei au fost de la început, irezistibil, mișcați de feliurite primejdii, între care se remarcă didacticismul și insuficiența invenției. Filmul de animație are un avantaj enorm față de cel pe care nu ne mai săturăm să-l numim *artistic*: acest avantaj este *convenția* cu spectatorul, realizată din capul locului. Oricât de mare a-dept ai fi ai imposibilității ficțiunii cinematografice, e cu neputință să te „transfigurezi” într-alt înțeles să uși că formele de pe ecran nu sînt altceva decât păpuși, desene, cartoane care prind „de-o probă, viață” (cum ar spune Marin Sorescu, aflat, altminteri, în conducerea colectivului de cinești de la „Animafilm”). Jiri Trnka e mare (pentru unii cel mai mare cineast al păpușilor) și forța expresiei sale stă tocmai în *autenticitatea inspirată a jocului* pe care ni-l propune: cum ai putea, fie și pentru o clipă, uita stîngăcia convingătoare a păpușilor sale (suavele profiluri ovine din „Visul unei nopți de vară”, perechea ciufulită, caib, banditul tot sprincene și nas coroiat, din faimosul său Western), cum să treci cu vederea sursul de aur al convenției jocului, cel care dă viață întregului?

Pe vremea turneului final al Campionatului mondial de fotbal din Anglia, televiziunea ne desfășoară cu niște pelicule fermecătoare de desen animat, în care un mosneag tembel se tot hărțuiește cu moșani (tașoși) (curtenitori, îndrăzneți, răzburători), cu măgari (incapacități, ridicoli, hitri), șorici (independenți, amuzanți, înecioși) tauri, elefanți, lei (neprietăniți, imprudenti), du-lăi, păsări, gramofone, potocave, barăci — și cîte și mai cîte. Tot în perioada aceea mai puteau fi vizionate și alte pelicule ale genului, de calitate (între ele cea care-l are drept erou pe un năzdrăran, ascuns sub o ciacă de păr zburit, — Romeo).

Asemenea filme sînt rare, de obicei, iar la cinematografe (în completare ori programe anume) și pe micul ecran, avem parte de istorioare didactice, cu elevi care nu merg la școală, copii „răi”, tineri care au apucat-o greșit, lupi pedepsiți, vulpi puse la punct etc., fără pic de surpriză, cu gașuri rare și greoaie, care nu-l mai amuză nici pe un sugar Rămîn în urmă. ca niște triumfuri, Walt Disney, „Parisul vesel”, „101 dalmațieni”, cîteva din producțiile lui Goppo ș.a.m.d.

Zilele trecute am avut prilejul să vizionăm 10—11 mici filme din producția de anul trecut a studioului nostru de specialitate. Ne-au plăcut vioiciunea (de serie) a filmulețului polist „Jos masca” și interesantul experiment „În grădina lui Ion”, unde A. Petringeanu, folosește cu succes sugestia plastică a iconelor țărănești pe sticlă. Aceste două pelicule au rulat și pe piața cinematografică, de aceea ne îngăduim să vorbim despre ele. În rest, e demnă de atenție înclinația spre lumea basmelor și legendelor, arătată, în cîteva filme, de „animiștii” noștri. Va plăcea, de asemenea, noua creație a lui Ștefan Munteanu, ca și coproducțiile cu studiourile italiene și franceze, lucrate curat, pe alocuri cu străluciri: ne gîndim la excelenta „organizare” a muncii furnicilor — din „Greierile și furnica”, sau la teroarea sugerată de formele „răului” din „Legenda ciocîrliei”. În aceasta din urmă se folosește cu brio și o parafrază a procedeelelor picturii futuriste italiene.

Pe cît de păgubos este adesea sunetul (limbajul) în filmele „artistice” de lung metraj, pe alți de util — cînd e tratat cu imaginație — poate fi el în animație: cineștii din Olteni beneficiază de colaborarea excelentă a unor compozitori și sonorizatori, dintre care unii ne amintesc de ing. Dan Ionescu, colaboratorul de sunet al lui Goppo. Impunătoare este și contribuția unor plasticieni și scriitori notorii.

La „Animafilm” vreo cîteva zeci — nu prea multe — de oameni în toată firea se joacă inspirat și, lucru remarcabil, divers! Ceea ce le-am recomandat, alături de alți comentatori, este un spor de inventivitate (de pildă, în transpunerile de basme), gașuri mai frecvente și mai specifice genului, și — în filmele dedicate spectatorilor maturi — o ținută intelectuală fără ezitări.

Ilie CONSTANTIN

SPORT

La Reims — joaca de-a prestigiul

Angelo Niculescu, antrenor emerit, tumbă înscut cu o echipă de fotbal prin Europa, ca s-o facă de ris. Transmisiile radio ne fac sensibilă și sproprietă ideea că stadioanele continentale primesc, la justa valoare, demonstrațiile de antifotbal ale echipei conduse de Angelo Niculescu.

Așa s-a petrecut și la Reims, unde acest colectiv al lui Angelo Niculescu a făcut o demonstrație remarcabilă de umor involuntar. Totul ar fi în regulă. Noi, românii, avem și umor voluntar, așa că figura echipei respective ar fi fost laudabilă, de nu s-ar fi întâmplat ca ea, chiar ea, să fie *echipa noastră națională de fotbal*.

Se uită lumea la ea ca la o eclipsă parțială de lună. Pentru că echipa lui Angelo Niculescu practică metodic antifotbalul. Această echipă, pleznind de blăzare, se întoarce din Franța fără nici o remușcare.

Ideea care circulă e următoarea: a fost un meci de verificare.

De verificare a cui? A echipei noastre? Atunci, mai bine să reîncepem campionatul intern decît să plecăm în Mexic.

Nu, aceste nu a fost un meci de verificare.

A fost un meci pierdut de noi, într-un mod înlocuibil. Alții și nimic mai mult.

Cît despre Răducanu și ceilalți mondiali, avem clară acum imaginea șanțului pe care îl fac asupra opiniei publice și asupra celor în drept să ia niște măsuri: Răducanu și ceilalți mondiali joacă de voie, căci s-a dat lista la F.I.F.A. și alta nu se mai face.

Trebuie întreprins ceva. Cetățeanul Răducanu poate fi la el acasă oricît de inventiv, de penibil, poate fugi din poarta curții lui pină-n stradă și să se întoarcă în milni, dar în poarta naționalei trebuie să-și vadă de treabă.

Altfel — cu mustață sau nu, cu barbă sau nu, cu sprincene sau fără, cu piele de găină sau cu piele de tigră — Răducanu trebuie lăsat în poarta casei sale proprii, cu un felinar aprins în mină, să semnalizeze avionului că Mexicul e cam într-acolo.

După aceea, să stingă felinarul și să doarmă două săptămîni, cu mustața desfășurată în sus, deasă și răcoasă.

Am văzut pe Republicii tineretului nostru. El a fost huiduit spontan de public.

Realizînd meci nul cu Franța (tineret) noi

am vrut parcă să avertizăm pe cei interesați că înfrîngerea ce urma, la Reims, cu 0—2 în fața Franței, nu era o întâmplare. Noi am vrut să fim cinstiți, în ziu de 28 aprilie 1970, și la București și la Reims, și să arătăm că n-avem fotbal.

Că degeaba ne tot sucim și ne învîrtim noi: n-avem fotbal.

Atita doar n-am putut afla în această primăvară: cine e campioana antifotbalului care se practică atit de aplicat la noi?

Mexicul ne-a scos, o clipă, din orbita noastră firească. El a acționat ca un eveniment, în plicticoasa arenă în care fotbalul nostru dorme pe el.

Nu ni se pare totuși tîrziu să ne uităm cam în ce loc am greșit.

Credința noastră fermă este că s-a greșit în esență.

Măcar în ceasul 12 fără un sfert, fiind vorba de o echipă națională, trebuie întreprins ceva urgent. Nimeni nu-și poate îngădui să se „joace” — atunci cînd reprezintă ceva. E ora 12 fără douăzeci.

SUPLINATOR

Transpuneri continue, gravură de RADU DRAGOMIRESCU

EXPOZIȚII

Violența discursului plastic

„După ani de avatururi prin cele mai spuse întortocheuri de subiectivism intim, după aventuri minime ridicate la rang de experiență unică (în fond, tatonări umiltoare prin zone consumate — e drept, cu talent, cu mult talent) — arta românească se află în fața unor locuri noi, pentru că, depășind mimetismul redus al experiențelor artistice, ajunge la concepție, noțiunea de program, cîștigînd în intensitate.

Și nu e neapărat nevoie ca acest program să existe tiranic, anterior creației, implacabil de urmat și, în cele din urmă, insuportabil prin evidență și explicitare. Singura lui dovadă artistică este coerența, obiectivă, clară (nu neapărat de limbaj) ci, mai ales, de structuri, de intenție). Delicieuze artistice care transformau operele în obiecte de o grație inutilă și frumusețe comodă, omorînd orice comunicare, altfel decît senzorial vizuală, dis var. E în spiritul generației de artiști tineri să creeze o artă care refuză permanent capcena estetismului ingenu, reducere de intelectualism pentru consumul fără indoieli. Sînt șajine și rîre expozițiile acestor tineri, dar prezența lor — chiar rară — ne obligă totdeauna la reevaluări.

„În sala IRRCS, expoziția de gravuri a doi,

aproape necunoscuți tineri, Radu Dragomirescu și Radu Stoica (deși ei sînt deîndoi „e. e. aequo” ai unui premiu — controversat sau nu, n-are importanță — ai Bienelei din Paris, premiu pe care pașnicul nostru dezinteresează la trecut neobservat —) confirmă această reevaluare a artei românești. Cele șapte gravuri mari — semn al unei desprinderi categorice de dimensiunile convenționale ale genului — desfid percepția monotona, blazată a criticii dispusă doar să consimneze cu mimica indiferenței și a neimplinirii chiar atunci cînd surprizele nu mai sînt întimplătoare și inexplicabile. În această posesiune a marii suprafețe albe se evidențiază o dorință de renunțare la limbajul liric desuet al gravurilor de circumstanță intimă dispuse cu cuasiinconștiență să facă din exprimare și din nevoia de exprimare un pleonasm. La acești doi graficieni, nevoia de exprimare primează, gestul este deopotrivă „ireverentios” față de structurile vechi ca și față de modalitățile de a le face explicite.

Obsesia ciclului, deci obsesia temei dă acestei expoziții dimensiunea unei afirmări; fiecare lucrare ridică tema la un nou grad de reprezentare a ei, relevă, didactic aproape, propriile incertitudini, în curajul repetițiilor intrînd în mare măsură o anume agresivitate, o anume intemperanță și, în mod sigur, o nesupunere la canonul eleganței decorative.

Obsesia unei singure teme creează sistemul de forme distincte, obligația de a nu imprumuta, necesitatea de a te inventa, de a te crea și nu doar de a cizela meticolos urmele altora. De altfel, întreg acest „eveniment plastic” se poate citi în gravurile lui Radu Dragomirescu și Radu Stoica, căci ele îi conțin, încorporați temelor și nu procedeelelor. Ei pun în discuție lumea și nu procedeele artistice, analizează conflictele noastre și nu felul în care sînt să le afirmăm sau să le ascundem.

Situațiile oarbe, semnele cele mai banale, dar, prin aceasta, cele mai neașteptat semnificative, săgeata indicatoare, secțiunile prin geometrie, cu aspectul lor rigid și „neartistic”, sînt metaforele-slogan ale comunicării de masă, dimensiunea acordîndu-le o valoare estetică incomparabilă cu vetustele metafore ale lirismului individual. Prin repetare, fiecare gravură devine o articulație a unui discurs, cu violență desfășurată a ideilor plastice.

Julian MEREUȚĂ

„Cocoș”, sculptură de VICTOR ROMAN

ARTE

TELEVIZIUNE

Prim-plan

Una dintre cele mai izbutite și binevenite idei ale televiziunii pare a fi cea care stă la baza emisiunii prim plan.

Timp de 30 de minute o personalitate notorie, admirată pentru performanțele sau talentul deosebit într-un anumit domeniu, este umanizată și coborîtor de pe soclul ei, prezentată fiind marelui public așa cum este în viața de toate zilele.

Joia trecută, personajul principal al prim planului a fost actorul Fory Etterle.

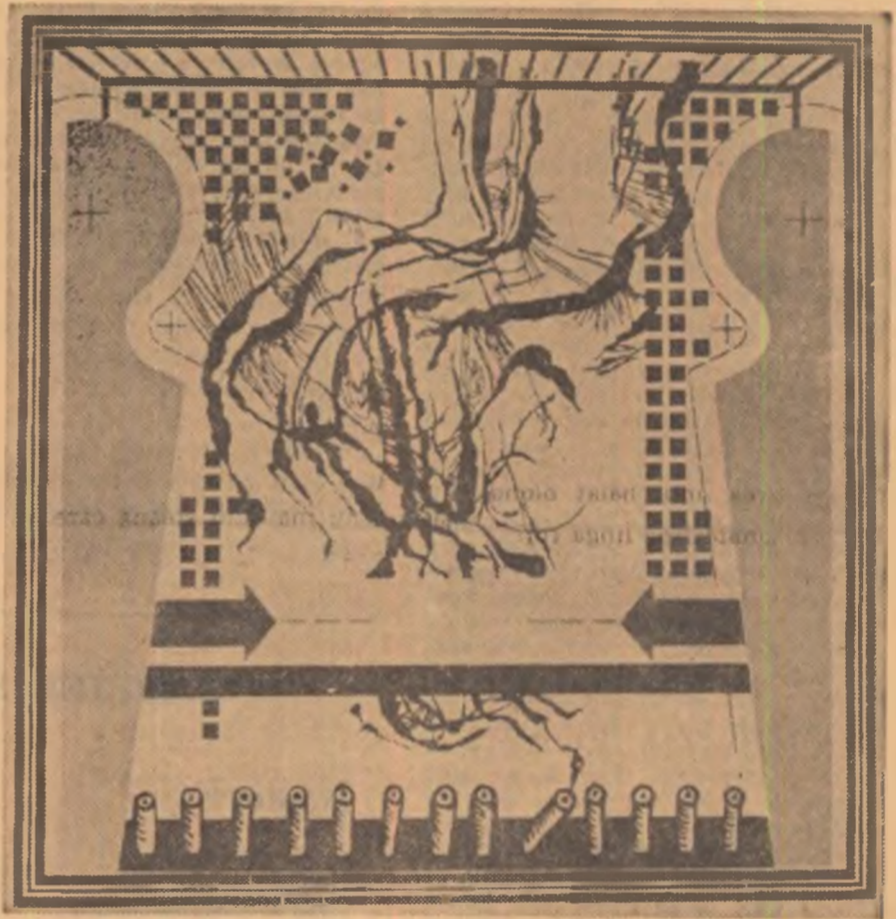
Timp de 30 de minute un dialog condus cu inteligență și discreție de te- lereporter a prezentat nu numai un actor talentat, interpret al unei întinse game de roluri (de la Ibsen la Moliere, de la Saroyan la Caragiale) ci și un rafinat intelectual.

Nimic ostentativ în relatările ce au explicat o bogată activitate artistică. Întrebărilor inspirate și nepretențioase le-a răspuns un om pentru care cea mai mare pasiune a vieții sale a fost și rămîne scena.

Și cum rubrica ce o susțin acum are un caracter ocazional și sigur subiectiv, îmi permit să insist asupra personalității unui actor pe care-l prețuiesc deosebit. Acum 5 sau 6 ani l-am văzut într-un excepțional spectacol regizat de Pintilie, „Inima mea e pe înălțimi” de Saroyan (într-un decor de-orară frumusețe datorat lui Bortnovski) spectacol despre care din păcate s-a vorbit prea puțin.

A fost poate unul dintre cele mai izbutite creații ale lui Fory Etterle. Mă folosesc de acest prilej pentru a întreba de ce nu se reia acest spectacol, interrupt prematur, eventual într-o microstagionie t. v.

Radu DUMITRU

„Impact subiect A-B”, gravura de RADU STOICA

revista străină

● PREUVES (trim. II 1970) Valul de erotism și de pornografie care bîntuie astăzi o bună parte a omenirii este comparat de Arnold Toynbee, — autorul articolului „Unde duce revoluția sexuală” — cu decadența romană din primele secole ale erei noastre. Campionii ascetismului nu vor înfriza să apară, predicînd transformarea moravurilor printr-o reacție puritană. După opinia sociologului citat, vitorul — în urma altor excese — va aduce un reviriment al bunelor moravuri. Să sperăm.

● LE FIGARO LITTÉRAIRE. Numărul din 28 aprilie este consacrat lui Matisse, de la a cărui naștere s-au împlinit anul trecut o sută de ani. Leningradul și New-Yorkul, guverne, muzee, colecționari celebri și-au dat mina în spiritul unei cooperări „justice impresionante pentru a asigura Retrospectivă” — a treia ca amploare, după a lui Picasso și Chagall — cea mai largă extindere.

La rubrica Mărturii, se impune atenția articolul care comemorează împlinirea a 25 de ani de la descoperirea ororilor din lagărele naziste, tragică și de nesters amintire a „universului concentraționar”, evocat de Jean Cayrol și David Roisset, foști deținuți la Buchenwald, Dachau... Noul roman? El ni l-a dat pe Papiilon... O scrioare deschisă adresată de Georges Conchon „Radicalilor literari non-figurativi” în care se face constatarea, nu lipsită de ironie, că abstractizarea excesivă adusă de „noul val” a provocat o reacție inversă, în gustul publicului: întoarcerea la „delirul anecdotic” a Eugene Sue, dovadă cărtica clasică de aventuri a fostului ocean, zis Papiilon (Fluturile) ce face furori la Paris, tipărită în sute de mii de exemplare.

● LA QUINZAINE (16—30 aprilie a.c.) salută în termenii cei mai elogiși apariția în versiunea franceză la editura Albin Michel a cărții „Generalul armatelor moarte” de Ismail Kadaré, scriitor din Albania, în vîrstă de 35 de ani. Un mare roman albanez titreză revista anunțînd acest fulgerător „best seller”. Un general italian însoțit de un preot vine în Albania în 1958 să dezgroape morții invaziei fasciste din 1938 — douăzeci de ani după. Mișcîtoși, cu gropari excelent organizați, ei smulg pămîntului albanez soldații căzuți, alcătuiind „impecabile” ploștine de cadavre”. Ală mîșune se prezintă și ea în arelași scop, dar aceasta din urmă, lipsită de scrupule, sterpește morții celei dintîi, situație grotescă pe care

autorul o tratează cu mijloacele cele mai realiste, „Rînd pe rînd glumeață și crudă, sarcastică, dar niciodată răuvoitoare, tandră și disperată, plină de vervă și gravă totuși, această carte anunță nașterea unui mare talent” — încheie autorul recenziei.

● POLONIA. Numărul de pe luna aprilie al revistei varșoviene se remarcă prin două articole substanțiale: Lev Tolstol în Polonia și Lenin și Polonia. Opere ca Învierea Hagi-Murat și povestirea De ce? sînt citate în sprijinul „nivelului etic și al „înălțel purității morale” pe care Tolstol le atribuia mișcării revoluționare polonoize pentru independență, în episoadele închinată țării lui Chopin (compozitorul mult admirat de marea scriitor rus).

Cel de-al doilea articol aruncă o lumină puternică asupra activității lui Lenin în Polonia în perioada 1912—1914 — cînd a trăit în exil într-o localitate din regiunea Cracoviei — asupra legăturilor sale cu intelectualitatea poloneză revoluționară. „Lenin — menționează autorul articolului referindu-se la istoria sburcumată a Poloniei — era nu numai un comunist, dar și un mare patriot. El nu renega trecutul național, chiar și cel mai dificil. El nu-și lua răspunderea pentru acest trecut, dar făcea front împotriva tuturor tradițiilor sale rele, împotriva tuturor problemelor sale tragice”. Articolul citează cuvintele pe care Lenin avea: „Se cuvine să facem o deosebire între naționalismul unui popor asuprit și naționalismul unui popor mare și acela al unui popor mic”. În încheiere, se subliniază viața și munca titanică a acestui „mare intelectual”, „demon de meditație, și nu numai cu ocazia aniversărilor”.

● INNOSTRANAIA LITERATURA. Numărul 4 este consacrat Centenarului Lenin. La ancheta: „Cînd ai sîuzit prima oară numele lui Lenin?” și „În ce vedeți actualitatea leninismului?” răspund alături de Ervin Strimattor, Nicolas Guillen, Tadeusz Breza, Pierre Gamara, Irji Tauler și scriitorii români Demostene Botez și Nina Cristian.

La rubrica Informații, se menționează interesul pe care l-au trezit încă din 1921 în România operele lui Lenin, urmărindu-se traiectoria răspîndirii lor, mai ales în anii puterii populare.

a. b. c.

Poeți premiați la Colocviul național de literatură studentescă

ADRIAN POPESCU

Un mugur

Un mugur straniu sub sîn
E un fluture de seară.
Exodul racilor de sub pietre
La semnul lunii.

Ascuns și rău să înflorească
Trupul tău peste noapte
De mult violaceu, o știi și tu,
Spre ziuă mai ales se-arată.

Intr-un cimp mlăștinos
Unde cresc flori galbene
Cineva o să-l ducă într-o zi
Făcându-l de tot brîndușe.

Cînd steaua mai limpede
Din cer își cojește argintul
De oglindă
Și nu te poți ascunde nicăieri
Decît într-o lumină
Pe care o gîtuie vîntul.

Nu striga

Nu striga, va cădea un
somnambul
De pe muchia catedralei
în mare.
Nu spune nimic, nu clătina
Marginea lacrimii în care stăm
Ca într-un lac o constelație...
Și cu puține lucruri se poate
asemui
Dezamăgirea unui băiat blond
În fugă zănateci pe lîngă roți
Gata să prindă în colivia
pumnilor
Scinteia galbenă
Pe care-o smulg copitele de fier
Din pietrele unui drum de țară.

NICOLAE DIACONU

Țărnuț

Cum peste lucruri se surpa
ca peste
un zid părăsit la vremea
insuratului
s-a-nstrăinat din ținuturile
aceste
și l-a orbit lumina-nstrăinatului.

Doar trupul său armură fără
folos
putrezește printre plante ca un
ochi verzui
și cum privești chiar țărnuț
alunecă în jos
încît te înpăimînți de
nemîșcarea lui.

Capre negre coboară din amurg
cu boturile umezi fremătînd
de sare
Iar apele încă îl spală și-l curg
pe cai mării cu saună
de răcoare.

Nu-l nimeni să-l lase ca
în ritual
pleoapa ca o lumină i se bate
parcă
l-ar răstigni pe firul apei de
la mal
și altui dumnezeu l-ar da
să-l toarcă.

Poem

Precum centaurii prin lume
duc trunchiuri de cai
fiecare să-și ducă
mormintul pe-o gură de rai.

Cum se îngroapă noaptea
în oglindă
o stea în stea și-n stea pămînt
de la stelele fixe ne aprîndă
vîntul și stingă-ne pe rînd.

EMIL NICOLAE

Pastel interior

Cine mă prinde cine
îmi toarnă tragic novembre
sub cenușa pleoapelor
sub pleoape și-n membre

ziua atîrnă-n ferestre
cerșind nu le deschid
și stau ascuns
în penumbra vreunui lied

numai confuze morgane
pe peretele de vizavi
bat clopote de clorofilă
pentru bătrîni și copii

Poem

subacvatic

Atît de înaltă deasupra-mi
egală e alcătuirea
că-abia mai aud cum se sparge
lumina de lumile — aceste
și nici nu mai știu steaua care
încheagă puterile tainei
născîndu-mă iar înlăuntrul
aceleiași forme vocale

mereu și mereu întimplarea
adoarme supusă sub praguri
și totul firesc se repetă
ca-ntr-o străvezie sămînță.

DOINA URICARIU

Chipul destinului

Chipul destinului călare
Mă doare pintecul lovit de
pintenii orbi
Și-această scurtă alergare
Nici răsufllarea să nu poți s-o
sorbi
Și singele năvală smuls din
nări
Cînd în genunchi un cal grăbit
se roagă

La mijloc către depărtări
Și-n spate urma-n paie să
se-alegă
Și călăreț și cal și drum mai
răsturnat

Bat orbii cu ciomegele în
cîntec,
Nici răsufllarea să nu ți-o
cunoști
A sta în șa, după un vechi
descîntec.

Tăcere de praștie

Suflu cîntec deasupra păsărilor
Și blestemul nu mi-l
bolborosesc
Praștia e cit mine de mare
Și-atîtea arcuri
Și lire
În ea putrezesc

Cînd dau moarte
Eu fac și piinea unsă cu ou,
lucitoare
Eu înfig și luminarea
Să sprijine soare

Ochiului meu
Atingînd aripa păsării,
Ochiul meu nu se închide
atunci
Se-adîncește oglindă
În care chipul ți-arunci

Azi suflu abur ultim deasupra
celor morți ieri
Și praștia mea e cit mine de
mare
Văd cum se-nchide ochiul
dinspre soare
Și-o piatră mă lovește cu
tăceri.

Despre tabieturile noastre...

Dacă ne observăm cu atenție vedem cum aproape în fiecare zi ne aruncăm în terenul unor reacții mecanice, fără pic de sovăire. Acolo, printre tabieturi, ne simțim în largul nostru... Eu observ cu uimire cum, de fiecare dată îmi propun să rup acea rețea de comportamente mecanice, și, cum de fiecare dată, aceste tabieturi mă înghit în întregime, cu indignarea mea cu tot. De-aci vine, pe semne, și sentimentul că realitatea prezentă e deja un lucru trăit, că noi, sintem adeseori, spectatori proprii noastre vieți. Există o armată întreagă de reacții mecanice, de la cele mai grosolane pînă la cele mai subtile și noi nu facem decît să animăm — pentru a cita oară? — aceste imagini moarte. Dar, deși îmi dau seama de primejdia acestor mecanisme, sau mai exact am iluzia că-mi dau seama, nu mă despart de aceste tabieturi care, deși stupide, îmi dau un sentiment de securitate. Chiar și indignarea mea împotriva acestor tabieturi se transformă într-un tabiet; chiar conștiința că indignarea mea a degenerat într-un tabiet a devenit cu timpul un alt tabiet — și așa mai departe.

Chiar și sensibilitatea noastră poate deveni lesne un tabiet — ca oricare altul. Ne-am obișnuit să ne extaziem în fața unui apus de soare. Ne-am obișnuit să ne indignăm de o nedreptate sau alta. Ne-am obișnuit să ne analizăm viața noastră interioară. Dar toate acestea nu mai sint sentimente vi-

ci doar obișnuințe, un cortegiu de tabieturi care ne populează existența. De cite ori simțim un pericol ne refugiem în tabieturile noastre — ne bari-cadăm acolo pînă trece furtuna.

Adeseori vedem că multe relații umane se uzează și se urîșesc din pricina acestei păcătoase și mizerabile obișnuințe.

A intervenit obișnuința... asta e o scuză care însoțește adeseori impasurile sentimentale.

Dacă fiecare zi din viață nu este trăită ca și cum ar fi prima zi din

natura se uită — și pînă la urmă — obișnuința devine și prima natură și ultima.

Dar, cu timpul, ceea ce e și mai neplăcut, începem să ne obișnuim și cu mizeriile noastre. Confundăm prostia cu destinul. „Asta sint, n-am ce să fac”. Ele ne-au devenit familiare și, de cite ori vedem cite o mediocritate de-a noastră, îi zimbim cu diușie, ca unei vechi cunoștințe. Noi simțim nevoia să repetăm tocmai fiindcă nu înțelegem ceea ce facem. Indignarea — devenită și ea tabiet — nu mai are nici o putere. Nemulțumirea de sine s-a stins, au rămas din această flacără doar citeva cuvinte pe care le repetăm mecanic de cite ori „vine ocazia”. Totul se declanșează mecanic. Cînd „vine ocazia” — sintem sensibil, trece ocazia, trece și sensibilitatea. Sensibilitatea e ca o ștampilă pe care o aplicăm de cite ori ni se cere acest lucru. Cînd vedem un om ne bucurăm din obișnuință, scoatem imediat la iveală reacția de bucurie pe care o folosim în asemenea împrejurări. Noi nu mai trăim — ci scotocim în conștiință reacțiile și sentimentele care ne ajută „să facem față”. Cu timpul, rafturile devin foarte ordonate, găsăm imediat sentimentul de care avem nevoie, nu mai blbim. Viața devine o vizită mondenă, căreia trebuie „să-l faci față”. Obișnuința e o boală necruțătoare care pustiește și distruge totul.

Teodor MAZILU

Jurnalul unui martor ocular

viață, obișnuința, oboseala, mahmureala devin inevitabile... Un spirit inocent nu privește viața ca pe o realitate constituită odată pentru totdeauna, nu pretinde că ar cunoaște-o, o descoperă permanent. Dar, adeseori nu descoperim viața, și, ca niște somnambuli, o recunoaștem, o reconstituim, după niște semne pe care le-am făcut în bezna cu o zi înainte. Așteptam ca viața să ne demonstreze încă o dată justetea concluziilor și ideilor pe care le-am adunat cu chiu cu vai și, de cite ori n-o face, ne indignăm și spunem că viața e absurdă... Se spune că obișnuința e o a doua natură... Dar

GRIGORE IONAS: Noul transport, lipsit de valoare. Toate schifele pe care mi le-ai trimis acum te poate duce un melc în coarne. În fiecare arde cite-o figură, dar nici-un cuvînt.

VICTOR VLASE: Piesa „Nemulțumiri”, într-un act, trei tablouri și șase personaje, e domănită — n-am încotro — de cașcoană. Pe urmă, subiectul, fără nici o răsturnare (nu vorbesc de louburi de teatru, știu eu că autorii moderni disprețuiesc procedeul ăsta), scenele, fără nici-o țesătură (nu importă că se petrece în aer liber) și povestile, fără clichiere, pe care personajele și le toarnă unul altuia, fac din lucrare o lungă foale de plăcintă, presărată cu citeva sute de semne de întrebare. Toți dramaturgii lumii la un loc nu și-au pus a-lteia întrebări. Dar, poezie, nici nu erau atît de frînțuți. Singura întrebare pe care trebuie să și-o pui în fiecare dimineață se cuvîne să fie aceasta: ce citesc astăzi?

AL. MAICAN: „Inlocuirea” — grea, supraîncălzită de atîții, noroi și smuciri din umăr. Cred că-ai rupt patru pixuri pin-ai terminal-o. Sint convins că ai talent. Dar un talent plicticos. Îndesi în pagină tot ce știi, nici-o umbră de aer nu se poate strecura printre rîndurile dinite. Cînd scrii, mai scoate din cînd în cînd capul pe fereastră.

CONSTANTIN TĂNASE: Mi-ai trezit dorul de Galați, vara ascădat de mirosul țelilor, iar într-o iarnă de demult, colindat de-un tramvai înzestrat c-o sobă godin, cu burlan cotit spre o fereastră spartă. Taxatoarea era o lipoveancă, vindea bilete, dar mai mult prăjea semințe și-l iubea pe un golan, Silifanca, băiat frumos și blînd, care purta pe cap, la bețe, un abajur de neoză, pictat cu păsărele. Directorul de la Normală, bolnav de ulcer, mă ura de moarte... Poeziile dumitale, curate ca adolescența, sint minate de tradiționalism. Mi-au plăcut citeva versuri: „Sărpe, lujer fără fol...”, „Iar gîrlă, Apa urlă”. Citește mult, învață prozodia, și împrietenește-te cu Dunărea.

MARIN ȘT. GHEORGHE — Buzău: Am primit (se vede) și-al doilea poem închinat omului și reproduc (ce păcat că n-am mai mult spațiu!) citeva pasaje: „Omul, ființă rezistentă la fizic și plîpîndă la psihic. Cuvînt ce mulți îl terfelesc (...) omule, ființă socială, transmite prin vîl grai, nu prin spotală, priceperii și deprinderi / Și intuleștii în bine sau în rău tot omul îndiferent de se găsește-n școală, familie, întreprinderi / Omul, gresăala a naturii? Nu. Selecție se cheamă la superlativ. O spun la orșicine. El, ființă reușită, e far și-nțelept, cu graiul-nvîtor / A fost creat de marea arhitectură în vîl și harnicul laborator”. Aștept și alte poeme. Cu toată încrederea.

ROBINSON CEL TINĂR: Rămii pe insulă și cînd trece vîntul de poștă, fă-te că nu-l vezi. Și salută-l din partea mea pe Vînt.

PAUL STREPOL: Mi se pare că-ai întilnit rețeaua de mărgean. Așează-te încă odată la malul mării, ascultă, serie ceea ce urechea aude și trimite-mi. Dar ferește-te de expresii care dramatizează fals: „Creierul te era populat de meduze”.

M. COTIRLA: De mult nu mă mai miră nimic pe la Cinema-tografie. Dreptatea, cel puțin pe jumătate, e de partea dumitale. Nu știu dacă te consolează, că de folosit știu că n-o să-ți fotosească.

F. N. CONSTANTIN CEREMUS — București. Sonorițăți vioaie, simț muzical evident, priceperie prozodică, ironie: Pe sub rouă / Pe sub sus / E un strugure / Apus // Pe sub brumă / Cu blazon / E un cerb / Cu lampion // Pe sub mînt / Și destin / E un du-te / E un vin // Rîdicarea mea // La cub / E zadarnică / Pe sub”. Uneori însă jocurile acestea degenerază în iefînțități de tot infantile de tipul: Apollo-n balcon / E foarte neon / Și o cinzeacă de spirt / E foarte

ANGHEL T. ROTARU — București. Citez din scrisoarea dv. scrisă în întregime în acest curios ton sovăitor și optimativ: „Mi ar place foarte mult literatura, aș, dori chiar să scriu ceva, sint că mă împing ceva spre poezie”. După o atare mărturisire despre acest „ceva” misterios, care după spusele dv. v-ar tot îmbrînci cu brutalitate, de-a-supra hîrtiei, sinteți cuprins brusca de un entuziasm curios și exclamații: „Cred că, și și noapte as lucra numai poezii”. Să știți că n-ar fi bine.

În fine, cum era de așteptat, ajungeți să vă puneți întrebarea: „Dar ce fel de poezii?” Și, desigur, răspunsul la întrebare îl așteptați de la mine. Cînd mă gîndesc că de un cuvînt al meu depinde ca dv. să nu mai aveți odihnă și somn, nici casă și masă și, sorbit cu totul de fericitele sudori ale creației, să martirizați „zi și noapte” hîrtia cu furie,

cu fanatism, mă apucă spal-ma. Cu atît mai mult cu cît mostra literară cu care vă ilustrați, intenția de a sacrifica totul pe altarul poeziei, este foarte des-urajantă.

„Aprilie, iubit boboc în floarea / Ai revenit cu armă și parfum / Dar întrebare-te-ai tu oare / Pe cîți ai regăsit pe vechiul drum? // De multe ori pămîntul învîrte roata vieții / Și multe seri venit-a-n contrastul dimineții / Așa venit-au anii și mai veni-vor încă / Pentru că doar ei anii n-ascultă de poruncă”. Prefer să nu vă dau nici-un răspuns.

PETRE COJAN — Cordun, Roman. Improprietatea cuvîntelor naște o vervă săltăreacă și fără șir, o violență ostentă, un delir hătrînesc, nervos, care i se poate părea unui ochi neatenat un semn de înzestrare, dar care nu poate ascunde sub artificiale cu iz sălciiu, simbolist, vidul fanteziei: „Flai, azvîrlit-mă-n noroiul / din care veți culege stele / și asfaltăți-mi cerele / Cu smoolă de cuvînt / Vor fi cădere / zgomot, / labirînt; Voi fi pe rînd /plăcere și durere / tenebră ori aureolă / magicienelor cupe / cu care veți sorbi / licoarea transendentelor / Voi fi și plonie, soare, vînt / devenit răstăritor / prin tot ce-i fire / Voi fi chiar și dis-cernămint / în junchiulelor destine”. Anemic și iritant de pretențios dîbul acestor stîhuri.

Cezar BALTAG

Desen de TOMA ROATA

breviar

GAVRIL ISTRATE

Limba română literară

Limba română literară, ca specialitate, este într-o mare măsură o interferență între istoria limbii și istoria literaturii române, dar cu toate implicațiile estetice în tratate ea rămîne o disciplină lingvistică. Acest fapt nu înseamnă deloc o ignorare a valorilor literare specifice. Nu înseamnă a vedea în mod abuziv în epitetul numai substantiv și-n farmecul evocativ al imperfectului, un timp cu persoane și număr din satrapia lingvistică a indicativului. A face un istoric al limbii literare dintr-o perioadă anumită înseamnă a înregistra cronologic valorile estetice ale limbii și a le explica în același timp. În cartea profesorului Gavril Istrate de la Universitatea din Iași, cunoscut prin lucrările sale de specialitate lingvistică, lucrurile stau numai în parte așa. Dacă în studiile lui articolele ce privesc perioade mai vechi autorul are o siguranță deosebită în analize și comentarii, în cele care se ocupă de literatura noastră modernă (Coșbuc, Goga, Sadoveanu etc.), în care cîștigul de ordin estetic este mai evident, originalitatea scriitorilor mai

pregnantă, autorul nu reușește decât să înregistreze formele gramaticale, însoțite, desigur, de efecte estetice; obiecția noastră constă în faptul că nu ni se face un raport direct între formele gramaticale utilizate și originalitatea creatorului, între structura gramaticală și structura estetică a operelor. Astfel, ni se par lipsite de importanță (pentru istoria literară mai ales) însușirile de cuvinte întinse pe pagini întregi, ca interjecțiile de la pag. 337-339 din toată opera lui Sadoveanu. Autorul chiar se scuză că nu a dat o listă completă de: ah-uri, cuțu-cuțu, fac-pac, tu-tutu, oh-uri, pic-pic, poc-poc etc. Era suficient să ni se arate că în scrierile lui Sadoveanu interjecția are o funcțiune estetică, cu precizarea și explicarea funcțiunii și cu o scurtă exemplificare. Potrivit principiului de a cita pînă la saturație fără să dea cita pînă la saturație fără să dea comentariul de ordin estetic, lingvistul citează și găsiți întregele estetice ale limbii și a le explica în același timp. Unele pagini devin direct glosar prin explicații ca: bumerang — armă folosită de australieni etc.; cîos — închisoare; kakateos — specie de papagal. Dacă problemele de limbă sint discutate în contextul literar, atunci cînd e vorba de G. Coșbuc (Probleme de limbă în variantele unor poezii ale lui Coșbuc), în articolul despre Limba poezilor lui Goga temeiul este pus pe citate (mai mult de trei sferturi din text a o simplă reproducere care să de-

monstreze că poetul are în com-poziția poeziilor sale elemente populare, religioase și neologisme). Nu apare aici nici o idee care să caracterizeze tocmai ceea ce e specific poeziei lui Goga prin raportare directă la materia ei lexicală. Volumul e conceput se pare ca să figureze un fel de expunere lejeră dar cronologică a istoriei limbii noastre literare, prin ilustrări micromonografice; dar limba literară contemporană este analizată numai într-un poem al lui Ion Gheorghe (Creație sau libertate nepermisă) și altul. Autorul caută să ne convingă că Ion Gheorghe „siluetează” limba română utilizînd „substantive feminine inexistente în limba noastră, pe care le folosește în mod cu totul abuziv după modelul masculinelor sau neutrelor...”. Chiar dacă din punct de vedere științific Gavril Istrate are dreptate el nu ne convinge de ce și pe plan estetic poetul Ion Gheorghe ajunge la o poezie hibridă și ilizibilă. Poemul incriminat, citit cu atenție, dă impresia de experiment poetic, lucru pe care autorul analizează nu l-a sesizat. Interesante și utile sint cercetările referitoare la Psalteria scheiană, Școala ardelenă, Gramatica lui Radu Tempea. Volumul de față excelență prin analize lingvistice, nedubitate întotdeauna și de reversul lor estetic, așa cum ne obișnuiseră studiile stilistice ale lui Tudor Vianu.

LECTOR

Numai o țară cu oameni sănătoși este o țară puternică

De vorbă cu acad. Grigore Benetato

— Tovarășe profesor, doresc să vă întreb; ce este sănătatea, după părerea dvs?

— Sint tot felul de definiții, care de care mai savante. Ele țin seama de toți factorii biologici, fără să țină seama și de factorul subiectiv.

— Acesta e important!

— Extrem de important. E o senzație de confort care caracterizează starea de sănătate și una de inconfort care caracterizează boala. Vezi ce simplă definiție? Științific, starea de sănătate este totalitatea mecanismelor homeostazice de reglare și de adaptare a tuturor funcțiilor la toate condițiile de existență, cu păstrarea integrității biochimice, funcționale și structurale. Iar boala începe atunci când condițiile de existență, extrinsece și intrinsece, depășesc capacitatea de adaptare.

Astăzi, când trăim epoca industriei, a chimizării agriculturii apar din ce în ce mai mulți și diversificați factori care solicită organismul.

— Mediul nociv înseamnă automat boala?

— Capacitatea de adaptare a organismului e foarte mare. Când efortul de adaptare reușește — omul e sănătos. Contează mult predispoziția organismului.

— Adică?

— Bătrâni, de exemplu, sint mai predispuși la diferite maladii. Dar sub acest raport — al rezistenței la influența factorilor nocivi — capacitatea de adaptare, homeostazia, a bătrânilor se situează firește la un nivel mai scăzut. Senescența poate fi socotită ca o oboseală care predispoziție boala, iar oboseala ca o senescență trecătoare. De aici necesitatea normării raționale a muncii.

— Aceasta folosește, înțeleg, nu numai individului ci și societății.

— Enorm. Știi de ce? Fiindcă se vede, de exemplu, între mineri, că unii stau cîte 25-30 de ani în mine, fără să aibă nici un semn de suferință, din cauza mediului nociv, impregnat cu praf de bioxid de siliciu, care alterează plămîni.

— De ce nu se vede nici o urmă de suferință la aceștia?

— Totul depinde de felul respirației. Și nu numai în mină. Și unii oameni care scriu respiră greu și, dacă ar fi în mină, ar avea și ei silicoza.

Interesul societății e ca pentru lucrul în mină, să fie recrutați oameni care nu prezintă predispoziții pentru boală.

— Să înțelegem din ceea ce spuneți că boala e mai mult înăuntru decît în apăsarea mediului?

— Nici într-un caz. Noi înșine sintem produsul mediului. Dacă n-ar exista marea n-ar fi posibilă viața aeriană. Unii întreabă: ce rost are luna? Uite rostul lunii: să dirijeze mișcarea mărilor. Fără lună, fără solicitările flux-reflux, n-ar fi posibilă viața aeriană la atîtea viețuitoare. Altfel, am avea numai viețuitoare marine.

— În legătură cu normarea muncii.

— Ea se face ținînd seama de aptitudinile și particularitățile fiecărui individ. Da, oamenii sint în societate egali, dar în fața bolii nu sint egali. Lenin a

vorbit prima dată de medicina specială în condițiile societății socialiste. Înaintea lui Lenin medicina muncii cuprindea numai igiena muncii și patologia muncii. În condițiile societății socialiste se ține seama și de reactivitatea organismului și de fiziologia muncii. Acestea e un lucru extrem de important. Omul nu trebuie să știe însă că e permanent controlat. Controlul medical insistent poate face mult rău.

— Care este deci preocuparea de căpetenie a medicinei de azi?

— Preocuparea medicinei de azi este stabilirea factorilor și a condițiilor de existență care determină echilibrul fiziologic, caracteristic stării de sănătate, pentru a asigura sănătatea. Medicina de astăzi este în căutarea cauzelor sănătății, nu a cauzelor bolii. Această orientare nouă — răspîdită pe plan mondial și promovată de O.M.S. (Organizarea Mondială a Sănătății) — poartă numele de sanogeneză.

Prețul sănătății s-a dovedit a fi mult mai mic decît costul bolii. Iată deci și aspectul economic al preocupărilor medicinei de azi. În același timp, pentru a păstra starea de sănătate, medicina de azi caută să stabilească și limitele capacității de adaptare a organismului la condițiile extreme (viteză, zgomot, praf, factori chimici) ale existenței, în diferite cazuri de supra-solicitare. De toate aceste cauze trebuie ținut seamă în procesul normării muncii, căci așa cum spune un proverb, cine se scumpește la tărîțe, pierde la făină.

Oamenii care fac eforturi ce depășesc condițiile de rezistență — adică lucrează la limita de jos a capacității de adaptare — cad ușor victime tuturor factorilor nocivi, externi (temperatură ridicată sau prea joasă, praf și alte substanțe nocive, microbi virusuri) și interni (dezechilibrul endocrin sau metabolic).

— Este epoca noastră o epocă a bolii mai mult decît cele care o preced?

— Nu se poate afirma acest lucru. Cu organizarea rațională a muncii noi sintem în

Da, oamenii sint în societate egali, dar în fața bolii nu sint egali.

● Medicina de astăzi este în căutarea cauzelor sănătății, nu a cauzelor bolii.

● Prețul sănătății s-a dovedit a fi mult mai mic decît costul bolii.

● Cine se scumpește la tărîțe, pierde la făină.

● Durata medie a vieții a fost prelungită enorm prin dispariția analfabetismului.

● Un om cultivat e mai atașat de viață, decît de moarte.

● Poezia e un instrument de consolare, de exaltare, de potențare a mijloacelor noastre vitale.

● Învățătorea mea m-a învățat să mă gîndesc la bolnavi, la oamenii fără noroc.

● Organismul învinge boala prin consistență morală și prin educația muncii.

● Nu un învățămînt de memorizare, ci un învățămînt de judecată.

● Nu vād cum medicina ar putea deveni o religie a viitorului.

● Oamenii sănătoși sint aceia care-și propun o țintă și merg spre ea, peste toate bolile.

● Un om începe să fie într-adevăr bolnav, cînd are conștiința bolii sale.

● Cinci minute de suprasolicitare față de posibilitățile organismului pot însemna pierderea timpurie a eficienței biologice și economice a muncii unui om.

Efortul nu trebuie să depășească în nici un fel capacitatea de adaptare a organismului.

În procesul muncii — la furnale, în mine — trebuie să avem grijă de acest raport: fără de care nu e posibilă nici sănătatea și nu e posibilă nici folosirea maximă pentru societate a posibilităților omului.

măsură că creăm — prin mărirea producției bunurilor, articolelor de consum — condițiile prielnice pentru păstrarea sănătății și să ridicăm nivelul ei. Însă cu o condiție: să organizăm munca pe principii riguroase științifice. 5 minute de solicitare în plus, de suprasolicitare, față de posibilitățile organismului, pot însemna pierderea tim-

„Corpul omului este, prin natura sa, muritor. De aceea bolile sint nelipsite. Dar de ce omul se adresează medicului abia cînd se îmbolnăvește, și nu cît timp este sănătos? Fiindcă nu numai boala, ci însuși medicul este un rău. Printr-o îngrijire medicală permanentă viața ar fi decretată un rău, iar corpul omului un obiect de tratament pentru colegiile medicale. Care nu este de preferat moartea, unei vieți care constă numai din măsuri preventive împotriva morții? Care vieții nu-i este proprie și mișcarea liberă? Ce altceva e boala decît o piedică în libera dezvoltare a vieții? Un medic permanent ar fi tot una cu o boală care nu îi-ar lăsa nici măcar perspectiva morții, ci te-ar sili să trăiești. Viața n-are decît să moară, dar moartea nu trebuie să trăiască”.

KARL MARX

purie a eficacității biologice și economice a muncii unui om.

— Ce legătură vedeți dv. între cultură și medicină, cel puțin în felul în care ea astăzi caută cauzele sănătății?

— Durata medie a vieții a fost prelungită, enorm prin dispariția analfabetismului.

— Cultura deschide interesul pentru viață?

— Da. Îl prelungeste. Un om cultivat e mai atașat de viață, decît de moarte. Dacă dispăre pămîntul de sub picioare, se fac belciuge în cer. Așa gîndește un om care știe cite ceva.

— De ce credeți că medicii citesc poezie?

— Ca să compenseze anumite aspecte triste ale vieții, prin viața imaginată mai bogată. E necesară și viața imaginată. Poezia e un instrument de consolare, și nu numai atît, ci și de exaltare, de potențare a mijloacelor noastre vitale. Iar la nevoie — de compensare și de consolare.

— Dar poezia nu este neapărat veselă! Eminescu compensează prin melancolie aspectele triste ale vieții?

— Nu. El ne obișnuște și ne pregătește pentru deznodămîntul inevitabil.

Spunînd că poezia exaltă posibilitățile noastre vitale, mă gîndeam că prin aceasta ea ne ajută să ne adaptăm condițiilor de existență, cînd ea devine grea și tristă.

— Cu cine dintre profesorii dv. credeți că semănați în conștiința studenților dv?

— Cu învățătorea mea de la școala primară. În 1917, cînd eram elev, ea îmi spunea: N-ai acasă ceva haine vechi sau ghete purtate, ca să le ducem oamenilor săraci?

Ea m-a învățat să mă gîndesc la cei bolnavi. Ieri am fost la mama mea și mi-am amintit-o. Ea m-a învățat să mă gîndesc, de timpuriu, la bolnavi, la oamenii fără noroc.

Atunci mi s-a deschis interesul pentru medicină.

Era epidemie de tifos exantematic, atunci după primul război. Ea ca o bătrînă, neputincioasă. Asta mi-a rămas în suflet: o mare noblețe și o deschidere către suferințele altora.

Ea mi-a trezit interesul pentru niște probleme de medicină socială care mă preocupă pînă în ziua de astăzi.

În cadrele acestui interes am scris o carte despre alimentația țărănilor și a muncitorilor, în 1938, care a fost și este consultată de cei interesați de probleme economice.

— Cum a fost primită acea carte?

— Cu mult entuziasm, dar numai de cei care luptau pentru drepturile omului. Sint bucuros că ea a funcționat și ca un material de propagandă. Lucrul pe care vreau să-l

subliniez e că o învățătorea bună îi poate fixa unui copil o orientare pentru toată viața. Nu ț� se pare paradoxal?

— Vorbiți-ne, vă rugăm, despre modul cel mai eficient prin care un organism învinge boala!

— Prin consistență morală și prin educația muncii. Poate părea ciudat, dar așa este. Un om slab se duce cu orice fleac la medic. E importantă deci, în primul rînd, educarea morală.

Prin practicarea permanentă a culturii fizice, pot fi înfrînte nenumărate nevroze și poate fi creat un caracter puternic.

— Cum ați începe o caracterizare a studenților dv. de astăzi?

— Este o cascadă clocotitoare care trebuie captată, orientată, dirijată, fără să se simtă nici o siluire în acest proces. Puterea biologică a acestei generații e atît de mare încît din instinct ei se îndreaptă spre lucrurile bune. Tinerilor le place foarte mult să știe perspectiva scopul. Lor nu le place haosul.

E necesar pentru ei nu un învățămînt de memorizare, ci un învățămînt de judecată.

— Printr-un exces verbal mi-aș îngădui să consider medicina o religie a viitorului.

— Acela care nu are frică de moarte e un om sănătos. Pe măsură ce oamenii vor fi mai sănătoși, vor avea tot mai puțină nevoie de medici. Eu, deci, nu vād cum medicina ar putea deveni o religie a viitorului.

— Ați văzut, tovarășe profesor, un om perfect sănătos?

— Da: oamenii care n-au frică de boală, nici de moarte. Oamenii sănătoși sint acei care-și propun o țintă și merg spre ea, peste toate bolile. Un om începe să fie într-adevăr bolnav cînd are conștiința bolii sale și cînd ea începe să se răsfrîngă asupra relațiilor dintre om și societate. Tot astfel cum conștiința puterii intelectuale vine numai din conștiința puterii întregului organism. Sint două tipuri de conștiință: socială și biologică. Eu cred că numai conștiința socială poate controla conștiința biologică, ea o modelează, o amendează, o dirijează, o frînează. Trebuie o frînă a conștiinței biologice, fără însă de a merge pînă la carența afectivă. Carenței afective îi e preferabil excesul afectiv, dar tuturor le e preferabil echilibrul care este sănătate psihică.

— Cum considerați că sint integrate eforturile medicinei românești de astăzi în politica generală a țării?

— Este inițiativa actualei conduceri de partid și de stat de a orienta medicina pe un fâgaș funcțional, pentru a ameliora condițiile de viață și de muncă și de a îmbunătăți traiul material și spiritual, îmbogățînd și înobilînd viața și viața imaginată. Numai o țară cu oameni sănătoși este o țară puternică.

Adrian PAUNESCU

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănușescu

Redactori șefi adjuncți:

Cezar Baltag, Fănuș Neagu,

Adrian Păunescu, Nichita Stănescu

Secretar general de redacție:

Constantin Toiu

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15

Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 20 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginator: Nicolae Ion.